

A MI LAPUNK

A nyelvoktatásról

Irta: Scherer Lajos

Októberi számunkat mindenütt szétkapdosták és mohón olvasták. A középiskolások tíz követelése, az önképző reformjának a kérdése a diákság körében élénk vitát váltott ki. Sokan felkerestek soraikkal, hogy örömüknek kifejezést adjanak, hogy A Mi Lapunk a fentti kérdéseket felszínre dobta. Többen javaslatokkal álltak elő és különösen a mai nyelvoktatás tarthatatlan állapotára mutattak rá.

A nyelvoktatás mai rendszere — a diákság szemüvegén át nézve — teljesen tarthatatlan, mert a nyolc év alatt az anyanyelven kívül a teherrel megbirkózni nem tud. Hiszen naponta legkevesebb 50 idegen szót kell bemagolni, nem szólva a sok földrajzi, történelmi, kémiai, fizikai, természetrajzi nevekről, úgy, hogy átlag naponta mintegy 150 ismeretlen szót kell emlézni. Hogy micsoda megterhelése ez az emlékezőtehetségnek, erről csak annak lehet fogalma, aki az iskola padjaiban ül.

Ehhez az óriási anyaghoz járul a többnyire rossz módszer és még lehetetlenebb órarend. Van olyan nap is, amikor a diák *hét* óra hosszat ül az iskolában s bizony kinosan peregnek le a latin, francia, szlovák, történelmi, számtani órák és a délutáni ábrázoló és kémiai óra. Hét órai kemény iskolai munka! És hány órát emészt fel az előkészület, a leketanulás! — Melyik felnőtt dolgozik naponta 10—12 órán át teljes mozdulatlanságban, feszült figyelmeztetésben? Vajjon az órarend, illetve a tantervkészítők gondolkodtak-e már ezen? Vajjon eszükbe jutott-e már, hogy a legtöbb diákbuktatásnak nem a diák, hanem a lehetetlen tananyag túlterhelés az oka?

A túlságos anyag terhét emeli a rossz módszer: a szó- és könyv nélküli kikérdezése, a régi és újabb szöveg fordítása, kérdésekre fele és, variálás, a nyelvtani tananyag tárgyalása. Az eredmény — amint az könnyen megállapítható — a tanár sisiphusi munkája dacára szinte a nullával azonos. A diák nyolc éven át — a jelesekről nem beszélve, sem azokról, akiknek otthon külön nyelvmester tartására van módjuk, — a nyelvekből nem tanul meg annyit, hogy szabatosan vasúti jegyet tudna kérni az állomáson idegen nyelven. Sőt, — tessék az iskolai dolgozatokat megtekinteni, — még helyesen írni sem tanul meg a diák nyolc év alatt, mert folyton összetéveszti a sokféle nyelv helyesírását, ami a túlságosan sokfélét követelő tanterv szórakozottá tevő hatásának az eredménye. Pl. a következő mondatot sokan így írják le: „a csehslovák nép egy része a Vág, Nitra, Garam, Ipol' és Šajó folyók vidékén talált otthont.“ — De variálják ezt még sokféleképen.

Ilyen eredménytelenség láttára jogosan vetődik fel a kérdés, hogy mire jó a hatféle nyelv erőszakolása? Untig elég lenne három nyelv: a magyar mint anyanyelv, a szlovák mint államnyelv és a német mint világnyelv s azért is, mert köztársaságunkban a mindenütt található németek miatt közvetítő nyelv is. Az elavult latinra, a tőlünk messze eső franciára, angol nyelvre a csehszlovákiai középosztálynak semmi gyakorlati szüksége nincs. Tehát küszöböljék ki ez utóbbi három nyelvet, hogy annál több idő

jusson az első háromra, hogy ezeket direkt módszerrel nyolc évi középiskolai tanulás alatt el is lehessen sajátítani tökéletesen.

Jegyezzük meg jól: a nyelv nemcsak gondolataink, fogalmaink és óhajtásaink közlésének az eszköze, hanem érzéseink, indulataink kifejezője is; erre pedig egyedül csak az anyanyelv képes. Tehát középiskoláinkban az anyanyelv álljon a nyelvtanítás centrumában. Ezt a legkitünőbb és erre jól kiképzett tanárok tanítsák s a másik két nyelvet, a szlovákot és a németet pedig oktassák közvetlenül, direkt módszerrel, úgy, hogy ezeket mindennap kelljen hallani, használni, mint a nevelőnőre bízott kisgyermeknek az idegen nyelvet. Csak így lesz értékes és eredményes a középiskolai nyelvtanítás.

Örök a föld és örök a küzdelem

1.

Hol keressem magam és hol talállak Téged? Itt fekszem a magas fűben és az égre nézek. Most jöttem el munkahelyemtől. Sarlóm a kérébe csaptam. Ki teremtett engem és miképen kerültem ide? Mi hajtott ez ősz foglalkozáshoz? ... Csupa virág közt arattunk egész nap ... Kék harangvirágok nyíltak ... A búza telt fejei koszorúsán, pirosan égtek ...
... Most itt heverek. Két karom fejem alatt átfonva. Talán fölösleges dolgokon töprengek? Odébról ide hallszik az aratók beszédje és munkájuk tiszta, egyenletes, halk suhogása. Ők nem töprengnek. Nem keresnek hiábavaló célokat. Nem fürkésznek értelmetlen összefüggéseket. Csak a búzatáblát látják maguk előtt, melyet estére le kell vágniok.

2.

Az egész földön ... ahol nyár van ... megfeszített munka folyik. Az egész világon mindenki, a félholt is, kint a mezőn. Ki parancsolja ki ezt a nagy hadsereget? Miféle erő szállja meg s véteti magára e végtelen világ-tömeeggel az emberfeletti erő kifejtés iramát? Honnan jön az erő? ... És hová tér vissza a lankadás perceiben?

3.

A végtelen, a mérhetetlen tömegű föld ad erőt. Az sugározza ki magából, hogy azt a kicsiny föld-darabocskát, mely a mérhetetlen tömegű földből a mienk, megdolgozhassuk.
Verejték! Fáradtság! Küzdelem!
Örök a föld és örök a küzdelem. Minden évben visszatérő. Mikor eljön az ideje, újból itt van, megjelen.
Szántani kell! Kapálni kell! Aratni kell!

BARTALIS JÁNOS
(Erdély)

Vízi malom meg a molnárja.

— Régi történet —

Írta: MÓRICZ ZSIGMOND.

Fakó szekér, kenderhám; szekér döcög végig az utcán; egy ostoros gyerek ül a tetejében és torkaszakadtából kiabál:

— Őrni valót!

Itt is megáll, ott is megáll; egy-egy szütyőt, csip-csup zsákokat hoznak ki s felrakják a szekérré.

A fiú tovább hajt és vígan kiabál, mindenféle bolondos szóval töldja meg a magáéi.:

— Őrni valót! — Csontot-rongyot, gubadarabot, ócska búzát, lyukas gabonát, elnyútt málét, vedlett kétszerest! Őrni valót! Hogyha nem adsz, hoppon maradsz! Őrni valót!

Kacagva hordják ki neki a vékás, két vékás csomókat és telik a szekér egyre-másra.

— Mire gyűjtesz ennyi adományt? — kérdelem tőle.

— Viszem a vízi malomba. Már holnapra lesz eleség. Están bácsi ülhet mellette.

— Hát így szoktátok összeszedni?

— Így biz azt, mert ma még a félvéka málét is a gőzmalomba viszik már. Nincs a szegény molnárnak őrni valója.

S újra kezdte kiabálni a maga mondókáját.

Én pedig elindultam, hogy megnézzem a malmot. Van-e még igazi?

De van ám! Valóságos régi módi, lápra vagy tutajra épített tiszai malom ez. Deszkáit fekelére kormozta már a nap füstje, a víz párája, az idő moha. Olyan öreg, hogy csak az inség tartja, — de szegény ember módjára mégis megél, sőt víg kedvvel veszi az életet.

Jóízűen zakatol a nagy vizeskerék a csobogó árban, lustán tehénkedve gerendélyének vagy vizes tengelyének egyik végével a csikóhajóra, másikkal a malom talpfájára, a dombágra. Koszorúi szédülve forognak s erős harcba ügyelnek a sárga hullámokkal, melyek rájuk csimpajkodnak s csoportokban szökdelnek vissza róluk, míg a deszkalapát körül-kerül. A tiltó nyitva áll és fölemelt fővel néz a koszorú s a habok játékára.

— No, csak mulassatok, — gondolja — míg nekem is úgy tetszik, mert ha én elzárom a vizeknek folyását, pihentek és unatkoztok megint.

De a tiltóra meg Están bácsi néz, mosolyogva a pipa mögül:

— Nem zárod te el a vizeknek folyását, mert újra hozott a Jóska gyerek egy szekér őrni-valót. Dolgozunk öreg éjjel-nappal, míg el nem jönnek a nem szeretem napok s pihenünk mindnyájan, szívesen, ha muszáj.

Dudorászva kereng-forog bent a nagy száraz kerék, majd duruzsol kenyeres pajtásának, a

loknak, mely kezét szorongatja, olyan víg históriát, hogy zörögve kacag rajta fönt még a tejke is, míg a garatból lemorzsolgatja kőlyukba a szép, ropogós búzát. A nagy malomkő méltósággal porcogatja a szemet s puha, nemes, fehér lisztet erenget az öreg, dohos, filozófus zsákokba.

Cúnyosan kocog a pille s szaval:

— Én is itt vagyok, én is itt vagyok; az újlaki malom kismiska én hozzám, olyan lisztet szítálok.

A malom belseje igazi szoba. Hízik benne a szuszék, az Están bácsi örömére. De ki is veszi ő a maga vámját: minden zsákból egy ficsór-ral, egy kb. négyliteres köpécével.

Itt a lóc, ráterítve a guba, ha kell, derék-aljnak. Itt a gyalúpad, melyen ékes tulipános székeket fabrikál az ezermester molnár; itt a lúz-hely, be sok jó szalonnát pirított már rajta a gazda! s a vendégre ott morog az ágy alatt a Fűrge.

Öreg ember a molnár, bizony vénebb, mint a malma. Letelepedtem a fejr gubájára és beszédbe ögyeledtem vele. Sok öreg igazságot tud egy ilyen vén ember. Kivált az ilyen, mint Están bácsi; ha egyszer valamit látott, ő ugyan többet nem felejtli azt el. Ezermester a bátyó.

Érdekes alak. Bajúza vége kipödörve nagy kajlán hegyesre. Különben a fején sarjadzó gíz-gáz nem igen szokta gereblyélni. Szokatlan, molnáros az egész öllözete; de kivált a bakancsa roppant ormóttan állapot.

— Hol szerezte ezt a takaros jószágot? — kérdelem tőle.

— Tanult mesterségem az nekem, magam csináltam én azt.

— Na, ezt megtanulta. Egyebet is ilyen jól tud?

— Mindent a világon, az egy jón kívül — feleli rá csöndes tréfával. — Hét mesterségem van nekem, de még kétféleképpen is megtanultam a lábbeli készítest. Versbe megyen az ki ilyeténformán: Voltam

Kerékgyártó, asztalos,

Csizmadia, lakatos,

Suszter, kovács, kádár, pintér,

Csak egy nem voltam még — sintér.

— Na, ez emlékezetre méltó.

— A házamat kell megnézni! Magam csináltam az utolsó szegig.

Meg is néztem egyszer a házat.

Ez az alkotmány! Ide jöjjön, aki műépítész. Mit ki nem fundál a fufangos molnárész.

Három méter hosszú, másfél méter széles.

Van annak mindene; ajtaja kinyithatatlan zárral; ablaka beverhetetlen vastáblával.

A belseje úgy tele van rakva minden lommal, hogy szék már nem fért bele. Hát ő kapja magát, csinál függőszéket. Drótra van akasztva a padlásra s olyan takarosan eszelve ki, hogy szakmunkát lehetne róla írni. Le lehet akasztani, szépen félre rakni. S a kedvemért felakasztá, én pedig leültem rá. Jó volt.

— Mire ez a sok lom, Están bácsi?

— Nem lom a', ha műszerek. Van nekem elég olyan, hogy mester se tudná a nevét. Magam csinálom is én magamnak mindent.

— Mindent? Van-e pápaszemje?

— Van.

— Maga csinálta?

— Persze.

S ezzel előkotorászott egy ügyes bádogtokot, annak lehúzta a tetejét s kiszedett belőle valamit. Bőrből, bádogból és drótból volt a keret s egy fél szemüveg, amit lelt valahol, kettéfürészelve volt beleillesztve.

— Na, ez furcsa. Hát puskája van-e?

— Van.

— Azt csak nem maga csinálta?

— Hát?!

S újra előkeresett valami csudát. Bőrtok volt neki csizmaszárból varrva, de rövid volt nagyon. Vastag ráadásul, mint egy kerékagy — ez volt a puska. Kilájával vette a puskarészeket s maga rakta össze. Agyat faragott neki, a csövet elvágta, mert lyukas volt, nemcsak a végén, hanem oldalt is.

— És szól ez a puska?

— De nagyon jól ám! Kende nagyságos úr is azt mondta, mikor látta, hogy én mindig rátrafálok a nyúlra, hogy: Már elcserélem kenddel a puskát, Están bácsi.

— Van-e még eyebe?

— Van, biciklim.

— Azt is maga csinálta?

— Hát persze!

— Ezt már igazán szeretném látni!

— De még nem tudom megmutatni, mert nem lelek olyan gépészt, aki megértse. Olyan lesz az, hogy kézzel is lehet hajtani, meg lábbal is.

Ám, ki győzné végül, ki győzné hosszát, mi minden tudomány szorult Están bácsiba és mennyi ritka műszer ebbe a kunyhóba.

A leghíresebb tudománya Están bácsinak még sem ez, nem is a hét mesterség, nem is a versbe nem szedett, de gyakorolt molnárság, hanem a révézfűl.

Tudniillik ő fuvarozza át a Tiszán a balpartot a jobbpartra. De ha a malom jár s ő benne ül, akkor a jobbpart gégecsattanásig kiabálhat, még se hallja. Ilyen ősi boldog állapot volt a Tiszán valaha. Én is áldottam egy este 8-tól 11-ig Están bácsinak a füleit, ugyanígy folytathattam vón reggelig is, ő meg nem hallotta.

— Hát, Están bácsi, azt mondja meg nekem, miért mennek az emberek most világgá? Mi szükség van arra, hogy itt hagyják apjuk, nagyapjuk rakta tűzhelyüket? Elfogyott ilthon a föld, a levegő, az imádság?

— El ám. Bizony el. Nagy oka van, miért. Előkotorászott egy vászontarisznyát, abból egy göngyöleget, abból egy negyedrészes kenyert.

— Látja ezt a kenyeret? Jó kenyér. Fejér kenyér. Ma délután hozta egy gazdasszony. Maga hozta ki. Tulajdon maga kezével adta ide. Miért? Azért, hogy megmondja: Már engedjen meg, Están bácsi, de most csak ilyen barna a kenyérem.

Az öreg köhentett s folytatta:

— Na. Ez barna kenyér? E' la? Még erre szót kell vesztegetni? Ezelőtt csak harminc esztendővel a kalács se volt fejeőbb. Megörtek a lisszai malmon parasztul s megették urasan.

— Hát nem itt örnek kenyérnek?

— Itt?! — s nagyot köhögött az öreg. — Itt csak a disznónak örnek már. Gőzmalomé a világ. Kényes a világ. Ezér mennek Amérikába. Elgondolkoztam magamban. Lehet az. Kényes a világ.

— Mondja csak, Están bácsi, mennyit ör meg egy nap alatt?

— Hát, ha csendes a víz, ezt darálja a malom:

Egy szem kevés, kettő sok.

Egy szem kevés, kettő sok . . .

de ha jó víz jön, halad egyre-másra; ilyenkor nem ér rá dalolni, hanem lejárát öt-hat zsákot.

Öt-hat zsákot! Végig néztem a Tiszán: ugyan hány ilyen malmot kén végig rakni a hátán, hogy gőzmalomra ne legyen szükség?

Hiába, no.

Vén tiszai malom, vén tiszai molnár, mégis csak ti vagytok a szívnek gyönyörűségesekek, nem a száz meg ezer lóerejű géppel s rabszolga haddal dolgozó malom-kolosszusok.

Bajlódunk az étellel

duhaj az én lelkem és szívem is ijesztőn kong bennem. — messzeséget még nem húzhatunk magunkra, itt keringünk szelverte két ember: te és én. — nem is gondolunk a holnapokra és nem ismerünk magunkra, mert te elfoglaltan javítgatod duhaj lelkemet és én szívemmel szegény sorsok feltámasztásával bajlódom. — nem vagyunk magunké, néha aztán mennyire örülünk, hogy újra és újra megtaláljuk egymást!

(Pered)

MORVAY GYULA

Elő ostor

Irta: MILO URBAN

ELVESZETT KEZEK

Kezdelben a ráztokiak nem is értették, hogy tulajdonképpen mi történt: ismerték és használták is a multra vonatkozó beszédök közben azt a szót, de akkor még nem jelentett semmi borzalmas dolgot. Könnyen ejtették ki és meszerű köddel és fordulatokkal teli képzeteket idézett fel, melyek kellemesen izgattak. A mezők nem voltak föllúrvá, a városok nem égtek, és a vér, valami csodálatosan szép vér fájdalom nélkül folydogált a sebekből. Sőt még a halál sem volt olyan borzalmas. Komár, mikor Boszniáról beszélt s szóba-hozta, hogyan esett el puskagolyótól szíven talált barátja, mosolygott, mintha az Ezeregyéjszaka meséi közül mondott volna el egyet. Az emberek szívesen hallgatták őt és Komár, ahányszor csak alkalma nyílt, újból elmondta. Idővel hozzá tödött, kihagyott belőle, megmásította és Ráztokon ez volt majdnem minden, amit az emberek a háborúról tudtak.

És nem értették a ráztokiak később sem, mikor már a háború igazi elemében volt. Ráztok község — ahogy mondani szokták — az isten háta mögött, Szlovenszko legészakibb csücskében feküdt. Azok a hírek, melyek ide futottak, erő és él nélküliek voltak, mintha szűrőn keresztül értek volna ide. Hallották, mennyi rengeteg orosz katoná fult a mazuri mocsarakba, hogyan lövöldöztek Szerbiában a komitácsik a magyar katonaságra és hogyan haltak szomjan a katonák a doberdói fensíkon, de mindez valahol messze történt. Ráztokon nem ismerték az ágyút, sem a géppuskát: a bombát összetévesztették a srappal és a nehéz motoros ágyúkat, melyek robbanásukkal négy kilométer körzetben összetörték minden ablakot, ésszel és szabad akarattal láró emberfölötti lényeknek tartották. Csak a gonosz embereket ölték meg, csak a lejtő útjára került városokat rombolták le; a jó emberek győztek s ha megtörtént, hogy közülök valamelyik elesett, az csak afféle buta tévedés volt: az elesett hős volt és egyenesen a mennybe ment.

Igy nem értették a ráztokiak sokáig és talán nem értették volna meg a háborút soha, ha nem ragadta volna őket goromba kézzel derékon és ha nem sújtotta volna őket egyenesen szíven. De a háború nem kertelt. Megtalálta Ráztokot, habár az isten háta mögött feküdt is, és bele-sodorta a világháború borzalmas örvényébe.

A Komár fia, Béla, volt az első kapocs, mellyel a háború Ráztokot magához láncolta. Szabadságra jött, átlőtt kézzel, mely egész Ráztok érdeklődésének központjába került; forgatták a kezét, nézegették, mint soha nem-látott érdekességet, sokáig beszéltek róla, de nem volt ebben semmi különös mégsem. A golyó keresztül fúrta a kezét és tovább ment, lehet, valakinek

a szívébe, de az nem volt baj! Komárnak begyógyult a sebe, s úgy mozgatta a kezét, mintha nem történt volna semmi baja.

— Ez semmi se, — mondták az emberek és addig beszéltek így, míg haza nem jött Juro Povala, három gyermek atyja, akinek a srappnel-szilánk három újját szakította le a balkezéről. Akkor tudták meg a ráztokiak, hogy a srappnel a levegőben robban. Juro Povala, oly hatalmas, erős férfi volt, mint egy tölgy. Vigan jött haza, de mikor visszament, sírt s a ráztokiak látván a könnyeket eme férfi szemében, aki sohase sírt, először és borzasztóan meggyűlölték a háborút.

— Mégis csak rossz a háború — mondták és haragjuk napról-napra nőtt, mert a háború az eleven húsukat kezdte nyiszálni. A boltokból tűnni kezdett a liszt, az élelmi cikkek, petróleum s a többi holmi valahogy szemmeláthatólag drágulni kezdett. A férfiak száma hónapról-hónapra fogyott, az elhanyagolt mezők visszahívták őket, ám feleletül a hívásukra felhangzott az asszonyok és koraérett gyerekek sírása. Jöttek a rekvirációk, kölcsönök, muszáj-fuvar; majd egy nap se múlt el anélkül, hogy ne történt volna valami új, izgalmas esemény. Jöttek a halotti jelentések, melyek úgy hullottak az egész családra, mint a vas-ökök csapásai. A hajjal sújtottak megörnyedtek alattuk, meg-meghajoltak, mint a vasabroncsok a kovács pörölye alatt.

Óriási zavar uralkodott, melyben az emberi érzések is mintha megváltoztak volna. A napot acélos hályog vonta be, a mezők elnyúltak, zül-lésnek indultak és a rajta dolgozók tunya egykedvűséggel nézték a sok, kövér izzadságcsep- pet, mely a kimerítő munkában bőven csorgott a festűkről és nedvesre ilatta a golyosíngeket. Bizonyos fajta borzalmas, állati közöny lett úrrá felettük, mely alatt lázadózott ferde benyomásokkal örvénylő tudatalattijok.

Habár már harmadik éve tartott ez az állapot, a mérték — látszólag — még nem telt be. Mindebből hiányzott a közvetlenség, mert mindaz, ami történt, valahol távol rajtuk kívül történt.

Talán akkor, három év múltán, tavaszal jött Ráztokra egy ember, korán kiaszott testétől elálló, poros katonai egyenruhában. Előrehajolt és ahogy ment a hegyekből ideszökő üde és pajkos szellő fel-felkapta a jobb kabátujját, mely üresen fityegett alá. Az arcán keresztül a kissé összehúzott jobb szemétől lefelé hosszú sebhely húzódott, mely elvitt egy darabot az energikus orrból, keresztülnyult a szájon s valahol az állon végződött, lévén a nemrég beheggedt seb kövct-keztében feltűnően vörös színű, mely rikoltóvá, szembetűnővé tette, mintha készakarva kifestet- ték volna, hogy mindenki lássa és sokáig el ne feledkezzék róla. Így, ahogy keresztül húzódott az arcon, azt a benyomást keltette, mintha ostor-

csapástól eredt volna; alatta az arc mintha megfeszült volna, megkeményedett és a barna szempárral egy odaszegezett, különös emléktábia, ünnepélyes kifejezését nyerte.

A katona fáradtsággal és zilálva lépdelt át az utat keresztulszelő ercskéken. A nap erősen tűzött a tüledt földre, a víz azonban még nem szikkadt fel. Helyenkint, a hegyoldalon, ahova még nem jutott el a napsugár, szürke hófoltok terültek el, melyek a sötétbarna színek árjában kellemetlenül hatottak. Zavaros víz folydogált alóluk, mely az árkokban csörgedezve és az ázott harasztot magával sodorva az apró homoktorlaszok mögött meg-megállt s friss és vidám érzést keltő tavaszi illatot árasztott.

A katonára azonban ezek az érzelmek nem hatottak. Bement Ráztokra, de valahogy semmi se lepte meg. Itt jobbra nézett, amott balra, ezt azonban minden különösebb érdeklődés nélkül tette, mintha idegen falun ment volna keresztül, ahol nem ismert senkit és ahol minden mindegy volt neki.

Csak a gyerekek szaladtak ki a házakból, mikor észrevették őt, utána kiáltottak:

— Nini, katona, katona!

De Ondrej Koreny rá se ügyelt erre se. Minden közönyös volt a számára. Ment és utána csodálatos csend hullámozott, mely meglegyintette az öreg Ilcsicsnét, ki éppen sóért ment a boltba s utána eredvén, megkérdezte:

— Kicsoda maga?

Ondrej Koreny hátrafordult és az arcán különös, merev meglepődés suhant át. Kinyitotta a száját, de mintha hirtelen fölocsúdott volna, szomorúan bezárta és intett a fejével.

— Ondrej! — kiáltott fel megdöbbenve Ilcsicsné. — Honnan jössz?

Ondrej Koreny megingatta a fejét és dél felé mutatott. Ilcsicsné tágra nyílt szemmel nézett rá és látván az üres kabátujját, rémülten

kiáltott fel:

— Hol a kezed?

Ondrej Koreny felnyitotta a szemeit. Kicsinyek voltak, mintha ismeretlen tűztől szikkadtak volna ki. Aztán fölemelte a balkarját, nagy lendületet tett a levegőben és a jobb karja irányába suhintott vele.

— Levágták! — sikoltott Ilcsicsné.

Koreny újra szóltanul igent bólintott.

— Mi az? Te nem is beszélsz? — kérdezte Ilcsicsné még inkább meglepődve.

Koreny a fejével tagadó mozdulatot tett.

— Néma! — szakadt ki Ilcsicsnéből a csodálkozás.

De a borzalomtól megtört hang volt ez egy emberen, a keresztfián, elkövetett rengeteg durvaság láttán. Ilcsicsnét hirtelen érintették, élesen hatoltak rajta keresztül, mintha tört szúrtak volna a szívébe. A háború, látván a koldussá nyomorított keresztfiát, egyszeriben mellette termelt az üveg hegyek mögül, abból az országból, hol a vizet úgy szórták, mint a kavicsot és a kavicsot úgy öntötték, mint a vizet. Durván, kegyetlenül belerázta magát a szívekbe és keresztül-kasul járta.

De Ilcsicsné nem tartozott azok közé az asszonyok közé, akiket ha megbántanak s megsértenek, a sarokba húzódnak, hogy ott jajgasanak és könnyeik árjával gyógyítsák sebeiket. Nem. Ilcsicsné épp akkor érezte az erejét, borzasztó emberi epéjét, amelyik fellüzeltte a vért és őt a megsértett védekező álláspontjára helyezte. Akkor a félvilágot lett volna képes haragjával elárasztani, a félvilágot darabokra szaggatni.

Evvel a haraggal, még nem ismert bocsánatot, megragadta Ondrejt a kezénél fogva és magával hurcolta, mint haragjának eleven tanújelét egyenesen Korenyékhoz.

Fordította: Sándor László

TÁBORI PÁL:

IGY SZÓL A HEGY

Hullj térdre ember. Évszázadezek
Látták, mint álltam őrt sorsod felett.

Bűn, szerelem és könny ide nem ért,
Itt elhallgatott az örök „miért?”

Lent fajra faj jött, mint a völgyre hegy,
Lángolt az élet vagy tűzre se telt.

Itt minden egy volt: szikla, jég s a hó:
Halálos álmat csendben ringató.

Lent testvért tépett, szentet áldozott
A mulandóság, vétkeket torolt.

De Én, a Bíró, némán álltam itt
S lemosolyogtam létük harcait.

Belém vájták oduikat s talán
Azt hitték már, uraim igazán.

De jégár indult és pusztult a völgy . . .
Ma boróka közt hideg szél süvölt.

Azóta újra csődül a tömeg,
S a vélt győzelmet könnyen szerzi meg.

De élet, halál és idő felett
Ort állok némán — s várok, Én, a Hegy.

A magyar népdal művészi jelentősége

Irta: KODÁLY ZOLTÁN

A legutóbbi években tartott magyar dales-tém plaktájfal egy székely-kapu stilizált rajzát használtam fel. A szokatlan plakát mindenkinek feltűnt; többen megkérdezték: mit ábrázol? Megdöbbenve eszméltem rá: vannak művelt magyar emberek, akik soha, még képen sem láttak székely kaput. Ismerik, utazásaikon jól megnézték az európai népek „székelykapu“-it, mert azokra a Baedeker figyelmeztet. De ki utazott Erdélybe? Hisz Budapesttől Svájcnál is távolabb esett. És hol az a magyar Baedeker iskola, vagy könnyen hozzáférhető szemléltető eszköz, mely a káprázatosan gazdag magyar népművészetet az állagos műveltségű magyar kezébe adta volna? Évekig tartó tanulmányok, utazások árán lehetett csak megismerni. Évtizedek népszerűsítő munkájára lesz szükség, hogy legfőbb típusai a köztudatba kerüljenek.

Hasonlóan, még rosszabbul áll a magyar népzene ügye. A zenei „székelykapuk“ nem állnak kint az utcán, azokat utolsó rejtkehelyeiken megtalálni, napfényrehozni még nehezebb volt, a köztudatba bevinni még hosszabb munka lesz.

Hogyan történhetett, hogy a nemzet a tulajdon lelke legsajátosabb kifejezését, zenei tradícióját annyira elhagyja, elfelejtse, hogy most, amikor újra felhangzik, előbb meg kell szokni, mint egy elfelejtett nyelvet, újra megtanulni?

Elég magyarázat rá az elmúlt két század politikai és társadalmi története. A rettentő veresétségek okozta hiányokat mindig idegen bevándorlókkal pótolták, akiknek elmagyarosodása csak lassan és tökéletlenül ment végbe. Ezeknek természetesen idegenül hangzott a régi magyar dallamkincs, amennyiben egyáltalán szembeke-rültek vele. Erre azonban egyre kevesebb módjuk lehetett. Mert a XIX. század elejétől a magyar köznemesség is mindinkább idegen művelődés hatása alá jutott, félretette a régi zenét és teljesen a beözönlő német dallamvilágba merült.

„Szövege cikornyás, dallama német“, így jellemzi a „Tamburás öregúr“ gyermekkori dal- emlékeinek ezt a részét. Ugy elterjedtek a nemesség között, annyira kiszorították a régi magyar dallamokat, hogy Szini Károly (A magyar nép dalai. 1865) egyenesen nemesi népdaloknak nevezi őket. De hova lett a többi? A sok „régí dal, csuda hangmenettel“, melyekből még a gyermek Arany János is hallott egyet-kettőt?

A nemzet művelt osztálya már nem ismerte: a vérszerinti magyar letette mint a divatjátmutt köntöst, az idegenszármaszás pedig soha nemis tudta. Leszerült tehát a régi dal, egykor az egész nemzet közös kincse, a nemzetfentartó földmüvelőosztályra. Szerencse, hogy annak a régihez való szívós ragaszkodása, próbált hűsége meg- őrizte mai napig.

Van olyan nézet, hogy a népdal nem több mint a nemzet legműveletlenebb, legdurvább rétegenek dala s ahhoz való. Tájékozatlanság, vagy az idegen lélek ösztönös tiltakozása ez. A falu megőrizte a sajátosan magáé mellett azt is, amit felülről kapott. Régi főrangú költőink műveinek nem egy töredéke maradt meg a nép közt, dallamukra többnyire nincs is más forrás, mint a nép éneke. Aminthogy falun még ma is hallani olyan fordulatait a magyar nyelvnek, amelyeknek mását csak főuraink 2–300 év előtti leveleiben találjuk. Nem is olyan régen, a magyar fő-é közrend nyelvében egy volt. Dalkincse is leg nagyobbbrészt közös lehetett.

A magyar népdal tehát nem pusztán a mai falusi élet visszhangja, nemcsak a „falusi ember primitív érzéseinek“ kifejezője, hanem az egész magyar lélek tükre. (Milyen különös, hogy a legáltalánosabb emberi érzések a legnagyobb költők lantján is a népdal „primitív“ hangján szólnak meg, annál inkább, mennél erősebbek.)

Mint egy nagy gyűjtőmedencébe, százado- kon át belefolyt a magyar érzelmi élet minden patakja, nyomot hagyott benne a magyarság minden lelki élménye, bölcsőjétől fogva: mert két- ségtelennek kell tartanunk, hogy a magyar dal a magyar nyelvvel egyidős.

És talán nem is olyan primitív az a „falusi lélek“ s az a nyelv, amely sejtető, képes kifeje- zéseivel olyan finom árnyalatokat tud éreztetni, hogy Sylvester János nem féltette a népet a Biblia rejtjelmeitől? „Il illen beszidvel naponkid való szóllásában. Il inekekben, kiváltkíppen az virágineekben, mellekben csudálhalja minden níp az magyar nípnek íles voltát az lelísbén, mell nem egyéb, hanem magyar poezis!“ A magyar ezer év előtt már régi keleti kultúrából került ide s hozott magával valami keleti humanizmust, ami az európai léleknek egymás tekintetben felette áll.

Vannak, akik kicsinylően tekintenek a ma- gyar dalra, mert egyszerű. Ne feledjük, hogy többszólamu zene még csak Európában támadt, alig néhány száz éve. A világ négyötödének zenéje egyszerű; s a régi keleti, a görög, a gregorián zenében az egyszerűség oly mű- vészi felettségre jutott ritmusban és dallamban, hogy ezzel szemben a többszólamuság részben visszaesést jelent. Azonkívül a többszólamu ze- nének éppen nemzeti sajátosságait elsősorban egy- szólamu dallamából és ritmusából lehet meg- állapítani. Egyszólamu zenének a magyar népdal pedig olyan, hogy párját ritkítja. Seregestül van közte

Egyszerű dal édesdeden ömlő,
Tiszta remekké magába szülemelő.

Azt mondják, nem lehet összemérni nagy alkotók gondolatait. Hogyne lehetne, mikor azok is igyekeznek műveik alapgondolatait népdalszerű tisztasággal és egyszerűséggel kifejezni. Csak-hogy ritkán érik el a népdal magától lett, hó-kristályszerű tökéletességét. Egy-egy magyar népdal és egy-egy beethoveni téma egymáshoz méltó testvérek. A népdal ismeretlen szerzői is zsenik voltak, lehet, hogy egyik-másiknak egész élete-műve egyetlen dal.

Minden nemzet azt tekinti klasszikus művészetének, amely legtöbbet fejez ki a nemzet lelkéből, a legtökéletesebb formában. Kik a mi zenei klasszikusaink? Nincs más zenénk, amely a magyar lélekbe mélyebben világítana bele, érnél tömörebb maradandóbb formában. *A magyar népdal a par excellence magyar klasszikus zene.*

Az európai értelemben vett többszólamú magyar zene kialakulásának utja sem vezethet más irányba.

Más országokban a „magas művészet“ fejlődési útvonalak árnyékában, hatalmas polgárlamok védelme alatt keletkezett. Nálunk az idegen uralkodóház nem fejlesztette a nemzeti kulturát, sőt inkább minden erejével elnyomására törekedett. Az ország előkelői az uralkodóház szolgálatában és utáztatásában idegen művészetet pártoltak, ha egyáltalán volt közük hozzá. A városok német polgársága sem teremthetett magyar művészetet.

A magáramaradt közép- és alsóosztály megtette, amit folytonos élet-halál harca közben tehetett: fönn tartotta a régit. Mikor a középosztály idegen kultúra eszményei felé kezdett fordulni: a nemzeti hagyomány őrzése a népre és kispolgárra maradt. Így történt, hogy a magyar irodalmi klasszicizmus megérése pillanatában az elidegenedett felsőbb osztályokra nem támaszkodhatott, azoktól sem visszhangot, sem ösztönzést nem várhatott. Petőfi költeményei egy magyar szabómester költségén jelennek meg. De még fontosabb, hogy nyelvet, stílust is csak a néptől kaphatott az irodalom. „Igy mondja a nép, melynek Toldi nyelvét köszönöm“, vallja Arany János. „Itt a Helikon tanult a mezőtől“. (Jókai.)

Ezért van a művészi magyar zene kialakulására sokkal nagyobb fontossága a népdalnak, mint talán más európai országokban volt. A magyar zenei Helikon is, ha élni akar, csak a nemzettől tanulhat.

Igy adja vissza a mező az egész nemzetnek a századokon át hiven megőrzött kincset. Visszadja hiánytalanul, sőt meggyarapítva: árnya antik fényben tündöklő, ékkövei tüze mélyebb lett.

És mint az ékszer is holt kincs a láda fenekén, életet akkor kap, ha viselik: a népdal is mennél többeké lesz, annál nagyobb lesz világitó és melegítő ereje.

Az ünneprontó

Irtó: HANYI JÓZSEF

Tömött a templom ünneplős parasztokkal, ropogós ruhájú lányokkal.

Urfelmutatásnál vagyunk.

Az orgona elhallgat. Csengő cseng és a harang gíngallóz. A pap mormogása betölti a templomot. Áhítatos csend.

A csendbe belekontráz kintről egy-két sárgarigó a pap szava mellé.

Meleg van. Fülledt a levegő. Kimegyek.

A templom előtt, összehajló orgonabokrok közt visz az út. Végén kis rácsos kapu.

Odanézek. Szép szál vén paraszt könyököl a kapura. Nagy keze egy lécen. Öklére ejtett fejfel bámul be a templomba. Nagy, barna tehén-szemekkel bámul.

Összenézünk. Hirtelen megfordul, mintha el akarna menni. Aztán csak megvár.

— Jó napot!

— Aggyon Isten! — Hétköznapi ruhában van. Mezítláb.

— Munkából gyűltem — mondja.

— Irtó meleg van odabenn — jegyzem meg én, hogy mondjak valamit.

Legyint a kezével.

— Hadd izzadjanak!

Rám néz.

— A Pajor nincs odabenn?

— Mert csak azért gyűltem ám, hogy avva' beszéljek. Gépet kérek tüle kőcsön.

— Beszélhet vele, ha azért jött.

— Csak azért!

Furcsa láng lobog fényes szemében. Magas, agyondolgozott teste már vén. Szeme úgy ég mégis széles homloka alatt, mint fiatal korában.

— Nem jön be?

— Nem szoktam!

— Mikor volt misén?

— Misén? Negyven éve!

— ???

Összemelegszünk. Szépen, nyíltan kitarja magát. Mintha mindig pajtások lettünk volna. Olyan őszinte, igaz nézése volt, mint a föld. Negyven éve volt misén. Akkor búcsúvezető legény volt Urhidán. Száslóval vezette a gyalogos búcsúkat ide-oda.

Szerették. A kanásztól a papig mindenki. Egyszer fölvelődött Pestre. Valami „gyűléseken“ is résztvett. — Hazajött. Ugy nézett, ahogy Pesten mondták és olyant látott, ahogy megmondták.

— Mért nem ment paphoz?

Legyint.

— Mentem én kérem. Hiába. Évekig töprengtem a dógon. Avva' keltem. Avva' mentem aralni. Avva' feküdtem. Nem aludtam. Harcútam ellene. Hiába! . . .

Azlán megárad a beszédje. Szélesen hömpölyög belőle a szó, tele van adatokkal, esetekkel. Terveket bontogat előltem olyan egyszerűen, mint amilyen egyszerű ő maga, de csupa lélekkel.

Vége a misének. Az ajtón épen Pajor bal-lag kifelé. Megelégedett, imás arccal.

Elválunk. Mikor kezet nyújt, még megjegyzi:

— Mert kérem, Pesten száznál több család él napi egy kiló krumpliból. Sok a szegény! — Sok! Sok! Sok!

A templomból tódul ki a nép. Énekes százú emberek, asszonyok: „Áldj meg minket Jézus!”

— Bizony, bizony. Kérjünk! Kérjünk!
Áldj meg minket Jézus a Te áldásoddal!

Tátrai képek

A hegyek messziről füstölögni látszanak. Már a poprádtátrafüredi villamosban megcsapott valami éles, tiszta és üdítő légáramlás, amikor pedig leszálltam az ótátrafüredi Hamalcsik-villa előtt, mélyen és szabadon lélekzeltem és szinte éreztem, hogy tágul a tüdőm. Egész valóság-mentlenül hat rám ez a hely, nem tudom, oly szép-e, mint amilyenek mondják, — de: különös.

És csudálatos, hogy kiforgatja az embereket az előbbi mivoltukból; bolondul ideges, étvágytalan, zavartan-működő tüdejü valaki — s itt észrevétlen fokozattal kezd más lenni. Éles a levegő, az állandóan tárt ablakon zuhog be az ózondús fenyőillat, puha, hidegen-sikló a friss víz-ízletesen tápláló az étel, — az ifjúság telje kezd itt bontakozni.

A kikapcsolódás a napi gyötrő gondokból mutatja, hogy az ember olyanná lesz, amilyené körülményei teszik. Nyugalmat áraszt a vidék. A halványzöld és korallpiros tetejű villák körül sudáran és haragoszölden nyúlnak fel a fenyők, körülveszik a házat, merev büszke örökként zúgnak éjjel-nappal, dacolva a heves széllel és söprik, sodorják a gyöngyszemű, pihés havat.

Igen, a fenyők gögősek s ezért nem bánt a gondolat, hogy némelyiküket töről döntik ki a vászonnadrágban már dideregni kezdő épület- és famunkások. Csak a csonkjuk marad. Ha tudnám, hogy a munkások melegednek általa, még jóleső is lenne irtásuk. De azt hiszem, a fenyőkből nem sok meleget kapnak, mert láttam, amint a szál-fákat tutajokon úsztatták le a vízben.

Amulatóan szépségesek a szakadékos víz-esések meredek hegyoldalakon, sziklatömbök közti és a símafelületű, zafirt tükröző mély tengerszemek a hegyek ölén. Szobám keleti oldalra néz és az emeleti ablakból látom a felhőbeburkolódzó lomnici csúcst. Öltözik és vetkőzik a hegy, tiszta időben nagy égősárga a felbukkanó s hegyek legcsúcsára lúzólt fénytányér és élesen rajzolódna ki a fenyőborította, havas csúcsok. Fenség van a hegyekben, fehérség és magány-szép a magas fenségben lenni egyedül, de hideg lehet ott oly magányosan . . .

Halványzöld, fehér és rózsaszín villák, szí-

nes bokréták ragyognak a hegyoldaltól magasra, de lenn a völgyek másfélméteres fakalyibái torzan bökdöső nyomorúságos ujjak, melyek e bántó ellentétre mutatnak rá. A szlávok lakják ezeket a szegényes viskókat. Lányaik lenszőkék, nevető-nefelejték-szeműek, szabályosan egyforma, tej-fehér egérfogaik kinevetnek friss, habvirágszín-szájukból. Üdítően fiatalok s a villák kisasszonyinak kényelmét szolgálják.

A déli oldalon a messzeség sejtelmében ködlik az Alacsony Tátra s a völgyek városai bontakoznak elő a földszalagok sárga, barna és vörhenyes csikjain. Este ködtengeren úsznak, kivilágított, fénylő, nagy bárkáknak látszanak e városok.

Széplak felől a rongyolt-tüdejűek apró sőhajtait nyögi a fenyvest zúgató szél, lenn a ser-pentines országutakon színes autók robognak, bundás, ékszeres embereket röpítenek tova, — e munkásvilla fekvőcsarnokáról pedig halk és bús dallam száll a kezdődő esti csöndben: Ej uhnyem . . .

Ebben a szédítő ellentétben jólesően nyugtató tudat, hogy a villákban, ahol lakom, csupa üdülésre szoruló munkás, iparos és hivatalnok él, a munkásbiztosító tagjai: kisajtott izmú, összeborzolt idegű, kuszált életű kisemberek, akik most az erőtadó fenyők lélekzetét szívják mohón, felélénkülten, mint éhségtől hágyadt gyermekek az édesízű anyatejet.

Jó és biztató tény ez, mert a csalhatatlan öszlön érzésével súgja: ez a jövő egyik útjelző mérföldköve, a jövő útjái, mely ebben a megnyilvánulásban már előreveti árnyékát, — az árnyat, mely a Fény diadalmas útját hirdeti . . .

(Ó-Tátrafüred)

PRERAU MARGOT

A szegénység homokzátony, a gazdagság szirt az élet tengerén. A boldogok közöttük hajóznak el.

Börne

A gazdag ember fájdalma csak olyan alázatos fájdalom, mint a szegény emberé.

Jókai

Szlovenszkói magyar döbbenet

Irta: Szalatnai Rezső

Néha félelmetes érzések fogják el az embert s magukkal viszik az őszi ég kékségét s a ragyogó csillagokat. Mi lesz itt, ezen a földön, végtelen szépségek s végtelen bánatok nyomorgó földjén? Csak élünk szűk városi melegünkben, kávéházak és kupolák bankesarnokok között, lessük az újságok cikkeit s melegengetjük magunkat a filozófia drága jó európai kendőjével. Szlovenszkóra járnak egy idő óta az európai metropolisok riporterjei, hogy színes, elvágódó képeket fessenek olvasóik elé a mi „szenzációsán érdekes” életünkről. És mi tapsolunk nekik s örvendezünk együgyűen.

Oh barátaim, akik e sorokat olvassátok, ne higgyetek többé senkinek, aki azzal jár el közétek, hogy ölbe rakott kézzel üljetek gyönyörű völgyeitek között. Ne hagyjátok magatokat félrevezetni: nézzétek meg magatok a földet s az embereket. Hisz nem lehet hazudni annak, aki tisztaszívű. Azért csak az igazság képei merülnek fel a szlovenszkói magyar revízióból. Amikor a könyvek és forró eszmék tartalmát rá akarjátok vetíteni sorsdestvéreitekre, akkor elibétek áll a valóság s megroggyant titeket.

Az életpálya kezdete előtt eltölt titeket is a Nagy Cél: a változás és változtatás szent törvénye, hogy majd, amikor kiléptek a térre, tudniok mihéz fogni. S amikor a tények elé kerültek, olyan kép fog el, olyan rettenetes valóság tör széjjel minden lehetőséget, amit a város, falu szellemi életének felemeléséről jőzamalú gígonddaltok, hogy szinte össze kell esni. S ha még hozzájön az elkerülhetetlen egyéni nyomorúság és az a sok nyavalya, melyet az ember addig nem ismert: mitévők legyetek?

Nemrég Pozsonyban a Sarló szociofotó kiállításán láthatók voltak a másik Szlovenszkónak, az ismeretlennek, megrázó képei. A szlovenszkói magyar sors fotóit is láttuk itt, akik megtekintették Ney Rózi nagyszerű fényképeit. Valódi földrajzóra volt ez mindenki számára. Hogy összezsugorodott e vándló képek előtt minden költői kóc, amivel vasárnapi újsághasábokon cirógatni szokott minket a lelkesedő nyárspolgári költő. Milyen törpe és milyen hiábaláló lett a falusi vályog eposza mellett a sok kicsi ügyekrés, a sok fontoskodó egyéni hajbókolás!

Engedjessék meg, hogy idézzem ezen a helyen már állásban lévő műtárgyomnak levetét, a textust mintegy a képekhez, az őszinteség szavát, ami megdöbbenett:

„Nem gondoltam volna, hogy a magyar falu ennyire lecsúszott. Ismertem már gyermekkorom óta, de ezt nem sejtettem. 60 leányt és fiút tanítok, a fele angolkoros volt kiskorában. Ma egésznap élelmük egy darab kenyér. Én tudom, mi ez, diákságom alatt próbáltam Pozsonyban. Hol vannak a pirosposzsgás falusi gyermekek? Én csak egy toprongyos, sovány, sápadt és éhes gyereksereget látok. Egyharmada nem bír venni egy huszfilléres füzetet. Az utolsó órában nem képesek figyelni az éhségtől és a sok gyaloglástól. Tipikus jobbágyfalu ez, lakossága 2000, összes birtokuk 600 hold. Közvetlenül a falu mellett van egy 2000 holdas úri birtok. Olyan padok vannak az osztályban, hogy két napig reperáltam én magam, hogy fel ne düljenek, ha beleülnek. Az úton majd elgázol a 6 parádés uradalmi kocsi és a nyolchengeres Skoda-autó. Éjjelenként keresztül robognak itt a vonatok, ruganyos ülés, gőzfűtés, étkezőkocsi . . . selyemkabátos pincérek. Itt pedig földből vert viskók, penészes, kicsiny szobákkal, nyolc-tíz alvóval, munkától elgyötört harminc-hatvanéves kiaszott asszonyokkal, nyakig sárral, buta bigottsággal. Hát a falusi intelligencia! Mikor köztük voltam, egészen elcsodálkoztam. Ilyen ricsajt még nem hallottam. Egymás rágalmazása, házasságkövetítés. Komoly dolgok, irodalmi problémák nem érdeklik őket. Ők az eljövendő idő kerékkötői. Már azt is rossz szemmel nézték, hogy A Mi Lapunkat járatom.”

Ennyi, gondolom, elég. Elég minden szlovenszkói magyar fiatal ember számára, aki a haladás és az új társadalmi rend híve.

Am nem félhetők azok, akik ilyen szemmel látják a dolgot, a mi dolgunkat. De nyilvánvaló, hogy nem szabad minden akaratot s minden változást kitolni az eljövendő nagy változások idejére. Nagy változást nem lehet a részletek megváltoztatása nélkül nyélbe ütni. A döbbenetből fel kell ocsúdni Szlovenszkó reménytelenségében is. A felocsúdás pedig egyenlő az öntudattal, azzal a tudományos és művészeti felkészültséggel, mely nélkül nem lehet neki menni az életnek. Nyugtalanítson és izgasson hát mindenkit, aki alkotó erővel és a változtatás céljával ül a könyvei előtt, a szlovenszkói magyar döbbenet. Minden terhet, kerékkötőt, ósdiságot, arult és hazug tekintélyt dobjon el s lelkében újat építsen helyébe. Ha másképp nem, hát magáramaradtan és titokban is, hogy gonosz kezek meg ne mételjezzék, sőt meg ne fojtsák új magyar és új emberi munkája előtt.

A gyermek művészete

A gyermek alakító művészi hajlamainak felismerése, vele együtt ennek kutatása a modern pszichológiának az érdeme és a gyermek lélektanával foglalkozó fejezetéhez tartozik. A gyermek alakító képességeinek nagy jelentőségét csak napjainkban fedezték fel. Ami eddig történt vele, arról csak az eddigi rajzoktatás tud számot adni, amely nem törődött a gyermeki meglátások elményszerűségével, sem azokkal a kapcsolatokkal, melyek az eddigi élményanyaghoz fűzik az újabb meglátást és ahogyan ezek új jelentőséget nyernek a gyermeki képzelet lüzében.

Már a kezdetleges kultúr-fokon álló népek művészete sok megegyezést mutat a gyermek művészetével. A népművészet rokon vonásai vele még szembetűnőbbek. De amíg a népművészet jelentkezésének első feltétele bizonyos anyagi alap — a teljesen szegény réteg ilyenl nem bír, nem is bírhat ép az anyagi okok hiánya miatt (selyem, himzőanyag, általában az anyaghiány), vagy ha bír, ez mindég silányabb a vagyonosabbak népművészeti-gazdagságánál, addig a gyermek művészi hajlamának kielégítésére nincs ily fokon megköte.

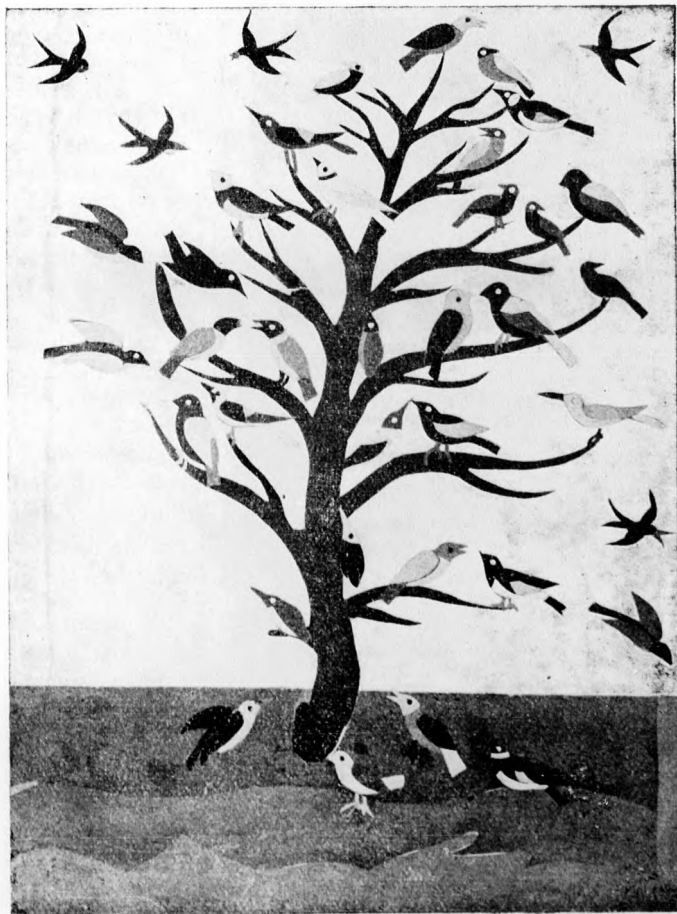
Érdekes eredményt kapunk, ha a gyermek és a népművészet közötti különbséget tovább vizsgáljuk, a kettő külső megegyezése ellenére is. A népművészet feltétele bizonyos érzelmi teltség. A nemi, mithikus, a babona komplexumok jelenlétele (a férfi és a nő közötti viszony, a házasság, a természeti tényezők, nap, hold, a kuruzslás tárgyi szimbólumai stb.) vagyami a legtöbbször jelentkezik, a dekoratív díszítő hajlam.

A gyermeknél elsősorban a mozgási érzet kielégítése jelentkezik, mint fő indító erő. Ezt megfigyelhetjük, ha a gyermek íróeszközt kerít kezébe, első megnyilvánulása egy zeg-zugos, ideges krix-krax lesz. Alakításra még nem képes. Később, az 'abécé tanulásakor szokik ra az íróeszköz ritmikus kezelésére. Ez nagyon sokszor még előbb is bekövetkezik és a gyermek ismeretlenségében lassan meglágyulnak, belső ritmust tükröző alakozást mutatnak. A rajz engedelmesen simul a gyermeki fantáziához. A gyermek ekkor rövid próbálgatások után megismerkedett már az anyaggal: az író- és rajzeszközzel. Többet már nem törődik vele. A növekedése folytán egyre több dolgot megismerő fantáziája foglalkoztatja. Ezeket igyekszik kifejezni vizuálisan. Környezete a ház, bútorok, állatok így válnak témául előtte. Nem össze-vissza, hanem bizonyos rendszerben. Az élmények feltétlen őszintesége, a gyermek fantáziájának primitív és naiv volta, különös ízt ad az alkotásoknak. Az anyag (rajzeszköz) természetét és sokféle technikáját nem ismeri még; a kezűgyesség, a rajzolási mód így primitív, de nem kifejezésnélkülivé, sőt, meglepővé és érdekessé válik.

Ezen a fejlődési ponton majdnem minden gyermek bír kifejezési képességgel. Önmaguk vonalán itélve, valóságos művészeket

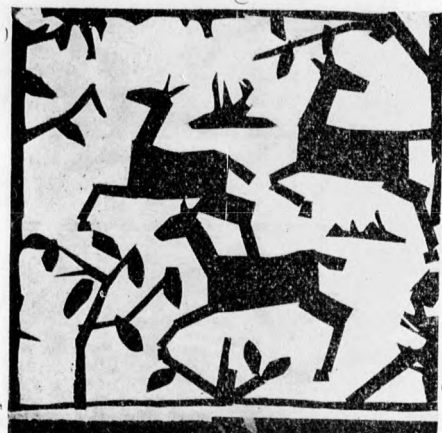
1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

5. ábra

6. ábra

találunk közöttük. Csak később, amikor a rossz oktatás, a felnőttek dolgainak utánzása el-mossa az őszinteség és frissesség himporát, szűnik meg a legtöbb esetben végleg ez a forrás.

A vonal- és forma-élményt még nem követi annak ismerete. Ha például a gyermek egy lovat lát és lerajzolja, nem képes azt három dimenziósan, tehát minden kiterjedésben visszaadni, hanem csakis körvonalaiiban. Absztrahál. De az absztraháció primitív és megelőzi azt az absztrahációt, amit a festőművészet érettebb stádiumaiban már a forma teljes ismerete után hoz létre. Csak megértési példának említem meg a kubizmust.

A forma-absztrahációkban jelentkező gyermeki fantázia — a pedagógusok megfigyelése szerint — kétféle fűcsoportot képez. Az egyik, híven tapad, már a maga elképzelése szerint, az előtte levő tárgyhoz. Erősen reproduktív. A másik túllép a tárgy megkötöttségén és szabadon követi csapongó fantáziáját.

A mellékelt reprodukcióink már a modern rajz-pedagógia eredményei. Nem a tulajdonképeni, spontán megnyilatkozások, de tudatos alakítások.

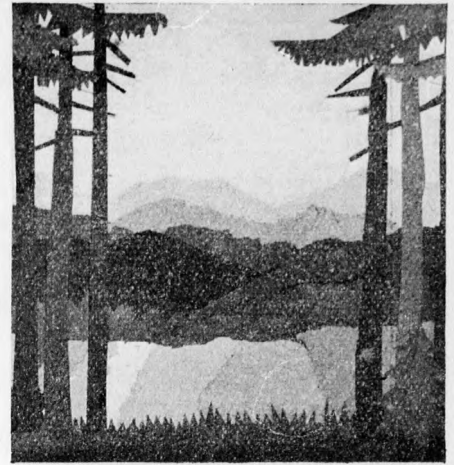
Weinberger Mária rajztanárnő tanítványainak a munkája ez, a pozsonyi városi magyar tanításhelyű polgári leányiskolából. A legnagyobbbrészt első, másodikos tanulók műveit mutatjuk be, hogy nyomon kísérhessük a modern rajztanításnak

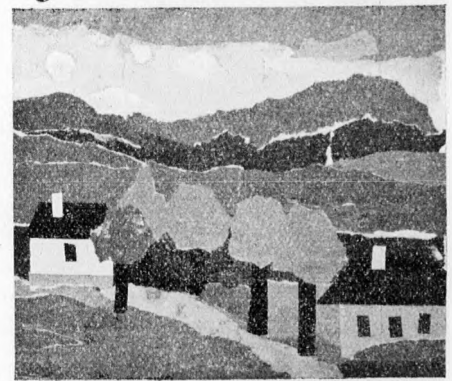
7. ábra

8. ábra

12. ábra

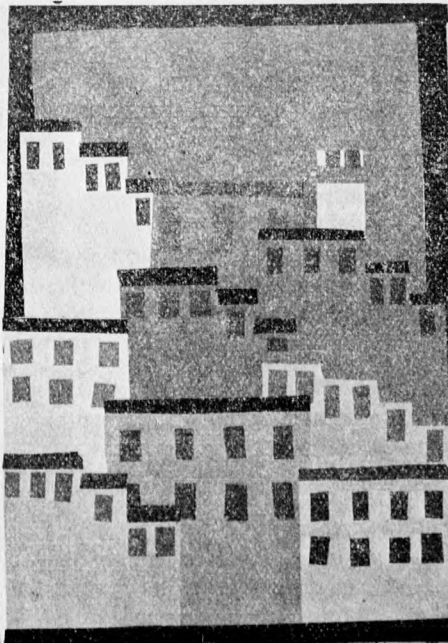
13. ábra

esökken: a veleszületett tehetségnek kell az alkotó munkáját megkezdeni. A rajztanítás itt kitűzött célját elérve félre áll. Természetes, a tanítványok nem lesznek mind képzőművészek. Ez nem is a cél. De tudatos szemléltői és megértői lesznek a szín, a vonal és a forma világának, melyet az eddigi pedagógia elzárt előlük.

Mint említettük, a tanítás két vágányon halad. Az építők és a nézők csoportjában. Érdekes ezt megfigyelni a 2. és 3. ábrán. Ugyanazon témát milyen kétféleképpen old meg e két

9. ábra

10. ábra

11. ábra

14. ábra

15. ábra

csoport. Az első kissé nehezen, annál szigorubb szimmetria érzékkel, könnyen érthető formákra bontja föl a képet. Ezeket a formákat illeszti azután egyiket a másikhoz. A kép kissé merev, de annál határozottabb és erőteljes.

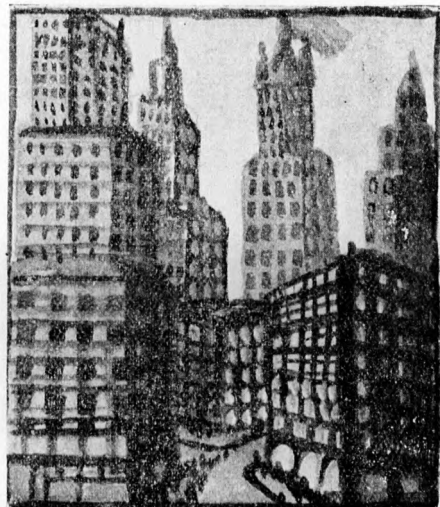
A másik csoport már könnyedén egyetlen impresszióban fogja fel a képet (3. ábra). A detailokkal nem sokat törődik. A fantázia által főlszínezett egységes képhatás lebeg szemei előtt. A kép részletekben gazdagabb, lebegő, erősen vizuális.

A vizualitás és a fantázia könnyebb kifejezését elősegítendő, a színeket és formákat nem rajzolásal és festéssel nyerik, hanem színes papírokból vágják ki a részleteket és ragasztják egybe. A gyermek így felszabadítva a festés technikai tudás terhéől, szabadon rögzítheti le látásait.

A kivágott papír azután még további lehetőségeket rejt magában. Ellesett mozgások ritmusának a vízszadása (4. ábra), mozgás ritmusok egy befoglaló formán belüli képbe komponálása de-

16. ábra

17. ábra

koratív céllal (5. ábra) már magasabb értéket képviselnek. Itt maga a papír anyaga, texturája, kivágási módja, újabb inspirációkat rejt magában (6., 7. és 8. ábra). A kézzel kiszaggatott formák lágy-sága (9. ábra) az élesen kivágott papírformák hidegsége, mind-mind a tér, egyensúly és forma-érzékét a síkon, nevelik (10., 11. és 12. ábra).

A papírananyag friss, csillogó pasztellszerűen lágy színe jelentőségének megismerése fokozza a gyermek színlátását.

Világítási és légtávlati megoldásokat igyekszik létrehozni. A festett tájképek minden üdeségét és

levegősségét közelítik meg e munkák (13., 14. ábra).

Ezek után már a rajzszerző, a tuss és a festék könnyebben simul a keze alá. Ismeri már a tanítvány azt a világot, amit meg akar közelíteni (14. ábrától a 17. ig). A kép alkotó elemek már átérzett jelenségek. Most már nyitva áll az út a képzőművészet felé. Ennek bírálata most elvál a pedagógiától és a képzőművészeti esztétika területére lép.

A munkanélküliségről

Irta: Dr. Boross Zoltán

Tudjátok, hogy mit jelent munkanélkülinek lenni? Ez azt jelenti, hogy egy testileg alkalmas, szakbelileg képzett munkás nem dolgozhat, mert nem talál munka-alkalmat. Keres munkát, szeretne dolgozni, de tétlenül, kereset nélkül az éhen elpusztulás veszélyének van kitéve. Nem tud mihez fogni, mert nem veszik fel a munkába, sem a gyárba, sem a műhelybe, sem az irodába, sem az építéshez, sem a földmunkaláshoz, sehová. Miért? Mert a termelők nem akarnak termelni.

Ahol azelőtt száz munkás talált foglalkozást, most ötven, harminc munkás van foglalkoztatva, vagy talán a munka teljesen szünetel. Miért? Miért nem dolgozik a gyár? Miért pang a gazdasági élet?

Tőkés társadalomban élünk. A társadalom, a kapitalizmus mindent csak azért termel, hogy minél nagyobb haszna legyen belőle; a tényleges szükséglet kielégítése mellékes, a szükségletek arányához mért termelés ismeretlen fogalom.

Akinek az édes apja földműves, sokszor hallotta, hogy az apja nem tudja eladni búzáját; vagy ha el is adhatja, oly alacsony áron kell azt adnia, hogy egy mázsa búza árából még egy gyerekcsizmát se tud venni ma. Pedig Kinában emberemlékezet óta nem tapasztalt éhínség pusztult. Az ott lakó emberaknek nincs mit enniük.

Viszont arról is írnak az újságok, hogy az amerikai farmerek a tengerbe süllyeszlik búzájukat, elégetik nagyrészt, hogy kevesebb legyen belőle, hogy így a kereslet és kínálat törvénye szerint drágább legyen az, amiből kevesebb van.

Édes apátok azért nem tudja eladni a termését, mert a tovább eladó bőven el van látva vagy mert akinek szüksége volna rá, pénzhányában képtelen megvenni azt. Így hát otthon penészedik a magtárban. A kínai éhezõ megvenné a kenyérmagot, de rossz a valutája, keveset ér a pénze, nincs hitele, de nem is érdemes a gabonát odaszállítani, mert nem fizetődik ki, ráfizetéssel jár.

És ki járja meg? Ugy-e a termelő! Kevesebbet termelnek, kevesebb embert foglalkoztatnak s így kevesebb ember talál munkaalkalmat s mindig kevesebben tudják megvenni a felesleget, mert nem kereshetnek.

Az ipar terén sincs máskép. Például a cipőgyár egy bizonyos számú munkással egy meghatározott mennyiségű cipőt gyárt. De mivel a mezőgazdasági munkás nem keres, cipőt nem vehet, ezért a cipőgyáros beszünteti a munkát és munkásait szélnek eresztí. S így van ez minden téren.

És miért? Az oka az, hogy a termelés nem a tényleges szükségletekhez alkalmazkodott, hanem a hasznot kereste. Egy-néhány ember a

termelt árukat kisajátította, néhány kézben gyűjtötte össze s így az árútermelés a tényleges szükségletet felülmutta és munkaszünetet idézett elő.

A szabadversenyben a termelők versenyeztek egymással, ki tud többet és olcsóbban termelni, hogy a vevőket s így a hasznot magukhoz láncolják. Ez ment egyideig. De a sok árút nem tudják eladni, mert nincs kinek s így megállítják a gyárak üzemét s az utcára dobott munkáskezek kereset nélkül maradnak. Így születnek a munkanélküliek.

Azelőtt a többlettermelés nem okozott bajt. A kapitalisták újabb és újabb gyarmatokat létesítettek, hogy a piacukat kibővíthessék. De ma már újabb területeket nem lehet a piacnak beszervezni. Kisebbiteni kell tehát a termelést és a munkások egyrészét elbocsátani.

A világhaború alatt Amerika szállította a szükséges kenyérmagot s ez arra kényszerítette, hogy újabb területeket, körülbelül annyit, mint fél Európa, búza alá hasítson fel. Mert a háborúban kellett ez a búza. Igen ám, a háború megszüntével a háborús államok újra termelni kezdtek s behozatalra már nem szorulnak, mert új gépek és műtrágya segítségével most ők is többet termelnek, mint azelőtt. Az így előállott búzaföltsleg leszorította a búza árát, a haszonösszesugorodott s egy csomó gazdaság tönkrement.

Igy termelte ki a fokozott gyári és gazdasági termelés a nagy munkanélküliséget, amely nagyobb csapás ma már mint egy pestis járvány.

Ezt a csapást növelik még a trösztök, azaz az olyan vállalatok, amelyek egyforma árút termelnek, hogy a versenyt kizárják s maguk szabassák meg árújuk árát, nem tekintve a kereslet és kínálat törvényeit. Ezek a trösztök lehetőleg minél több gépmunkát végeztenek, hogy mennél kevesebb munkáskézre legyen szükségük s így hasznukat fokozhassák. Mert az olcsóbb gép sok emberi erőt pótol s olcsóbb árújával megöli a drágább és sokszor rosszabb minőségű kisipart s innen is indítja el a munkanélküliek újabb csapatait.

Mindezt nem lehet összetett kézzel nyugodtan nézni. Itt tenni, cselekedni kell. A termelést a szükségletekhez kell mérni és az emberrel versenyző gépet az összemberiség szolgálatába kell állítani, hogy egyesek ne uzsorázhassák ki azt sok-sok millió éheztetésére. Ezért a jövő megmentése érdekében meg kell teremteni az iparban, a mezőgazdaságban a szövetkezeteket, hogy a termelő munka tervszerűen folyjon és a véstes munkanélküliségnek eleje vétessék.

FAKADÓ RÜGYEK

Napsugár

Zúgó életet teremt a belőled áradó Erő,
 És bús szivekbe tavaszi, meleg áldást sugárzik a fényed,
 Te légben csillogó, Célnukat-övező szent Napsugár.
 A te nevedhez csak jóság tapad,
 A te magasztos fényedet dicsőíti ezer és ezer
 Élni akaró ember, virág, növény, fa,
 És minden élni akaró élet,
 Amely tőled kapja a liktelő élet-erőt.
 Csupa melegség és alkotó sugár-özön árad belőled,
 Amely sugár-özön csókolva és kacagva öleli lényünket,
 És a Napsugarak-Hazájába csalogat,
 És lelkünk vágyakozó álmai közé
 A tavaszi verőfénynek csillogó gyöngyeit szórja.
 A neved csupa öröm-sugárzás,
 Csupa kéz, csupa tavaszi mámor, csupa ragyogás,
 Csupa élet, csupa andalító fény-zsongás,
 És minden, amire ezt mondhatjuk: Boldogság!
 Óh! Napsugár: az új-Isten szeméből lövélő fény csóva,
 Napsugár: tavaszi-mámor-teremtő,
 Napsugár: szabad-Május igéző szent-Erő,
 Napsugár: öök-Szerelmet csókoló mámor-ajak,
 Napsugár: csillogó, isteni, szívünk-hurjait zengető
 Napsugár: ragyogó Élet-alkotó,
 Óh, dicsőséges Napsugár: szerettek és légy áldott örökké!

(Losonc)

Blistyán Sándor

Nagyon szép! Ehhez hasonlót szívesen közlünk le.

Az én életem

A kertben ülök a fehértörzsű nyírfák alatt és gondolok a multra. Milyen is volt eddig az életem? Mindennapi, olyan mint más városi gyereké, aki magas házak közé van zárva, ahonnan a napot nem is látni, pedig mennyire szeretik a gyermekek a napot. Amíg nem jártam iskolába, gondtalanul töltöttem életemet, nem törődtem azzal, hogy mi lesz másnap. Csak néha-néha gondoltam arra, hogy mint lesz, ha majd nagyobb leszek?

Azt hiszem, minden gyermek vágya, hogy minél hamarabb a felnőttek közé számítsák. Olyankor szerettem volna nagy lenni, amikor valamiért kinevettek, amit legjobb meggyőződésem szerint tettem. A felnőtt emberek mindig elfelejtik azt, hogy ők is gyermekek voltak, nem tudják megérteni a gyermekek cselekedeteit, érzéseit. A gyermekek kedvelt játékait nem szerettem; a baba nem kellett, mert csak egy darab porcellán maradt belőle számomra. Inkább alkotni szerettem. Itt csak az volt a hiba, hogy az eszméimet sohasem tudtam megvalósítani úgy, ahogy akartam. Sikertelenségemen mulattak és azt mondták, hogy lehetlent akarok; én pedig emiatt sok könnyet hullattam. Sokszor kellett hallanom: takarékoskodjál a könnyekkel, mert lesznek az életben komolyabb dolgok, amikor szükséged lesz rájuk! Most már én is nevetek ezeken, de

akkor órákig tudtam sírni egy csekélység miatt.

Egyet nem tudtam megérteni; miért mondták mindig, hogy rossz vagyok? Pedig ha visszagondolok azokra az időkre, akkor látom csak, hogy nem voltam én rossz, csak csintalan. Igaz, hogyha valamilyen csin jutott az eszembe, — ami elég gyakran történt — kisebb testvéreim azt rögtön utánozták és így sokszor haragítottuk édesanyánkat. Ennek az lett a vége, hogy mikor nyáron a többiek elutaztak, én büntetésből otthon maradtam. Tanítóim azonban sohasem panaszkodtak reám, igaz, hogy nem is adtam rá okot, mert mindig szerettem tanulni.

Barátnőm nem volt és most sincs. Mindegyik társammal szemben egyformán viselkedtem és mégis büszkének tartottak. Pedig büszke nem voltam soha és nem is leszek, ezt biztosan tudom. Talán azért nem volt barátnőm, mert senkihez sem voltam bizalmas. Gondolataimat senkinek sem mondom el, azok mindig ismeretlenek mások előtt. Közvetlen környezetem sem ismer igazán, mert magamról sohasem beszélek. Ha valami bánt, azt más sohasem tudja meg. Miért beszéljek, mikor úgy sem értenének meg.

Tizenkétéves koromban egészen megváltoztam. Nem voltam többé gondtalan gyermek, megkomolyodtam. Hogyan és miért történt ez a változás, nem tudom és valószínűleg nem is fogom soha megtudni. Ez életemben sorsdöntő fordulat volt, mert akkor határoztam el magamat, hogy a tanítói pályára lépek. Egészen másképpen kezdtem gondolkodni az életről és az emberekről. Láttam, hogy az emberek önzők, másokkal nem törődnek és azt, aki nem olyan mint ők, kigúnyolják, elnyomják. Miért érvényesül csak a tolakodó? a szerényt senkisé megveszi észre!

Ha valamit önzetlenül teszünk, hányszor halljuk: miért vagy olyan ostoba és teszed, mikor senki sem parancsolta neked? Mikor pedig a tanítóképzőbe jöttem, úri ismerőseim egyszerre nem ismeretek meg, köszöntésemet nem fogadták el, lenéztek engem hivatással együtt. Ez eleinte bántott, később azonban nem törődtem vele. Nem értem, hogy miért kicsinylik le egyes emberek ezt a pályát, mikor egyike a legszebbeknek! Elfordultak tőlem, mert többre becsülöm a munkát, mint a mulatozást. De azért továbbra is fogok dolgozni, mert munka nélkül nem tudnék megélni és remélem, hogy mindig hasznos tagja leszek a társadalomnak, amelynek munkásokra van szüksége, nem mulatozókra.

(Pozsony)

Szamácz Piroška
áll. tanítóképző III. o. t.

Önzetlenség, munkaszeretet és bizalom másban és önmagunkban: ezek adják meg az élet sóját és vezetnek a boldogságra. Szépen megírt sorai igazolják ezt élete történetének feltárásában.

ÖNKÉPZŐKÖRI MUNKA

Néhány megjegyzés

Örömmel olvastam A Mi Lapunk októberi számában az „Új útra“ térünk c. cikket. Én, aki magam is csak nem régen hagytam el a középiskolát, megértettem a szerzőt s hiszem, hogy kezdeményezését teljes siker fogja koronázni.

Az Önképzőkör hanyatlásának több oka van. Első az, hogy nem tudja a diákok figyelmét lekötni. Az ülésről ülésre adott műsor nem elégítheti ki a 16—18 éves fiatal ember, leány érdeklődését. Egy ilyen program rendszerint így fest: 1. zene-szám, 2. szavalat és bírálat, 3. beérkezett vers és bírálat, stb.

Az elhangzó szavalatok rendszerint kritikán aluliak. A bírálatokról nem is beszélek, mert csak ennyit mondanak: a szavalat elég jó volt, csak a második versnek harmadik sorábant nem jól hang-súlyozott a szaváló. A költemény nem jól választotta, nem illik egyéniségéhez, stb. Utána a vezető tanár szól hozzá. Az ilyen módszer nem fejleszti az ifjúság alvó képességeit, mert nem kap kellő mintát.

Aláírom a cikkíró azt az állítását, hogy az önképzőkör kudarcát az új önképzőkör szervezete-ben rejlő belső okok idézték elő, stb., mert tény, hogy a hivatalos felfogás szemben áll a haladni akarással és azt elfojtja, mert egyes tanár urak nem sajnálják a drága, tanításra szánt időt és egyes osztályokban éles szavakkal kelnek ki a „modern eszméktől megmételvezett“ ifjúság ellen és sub titulo „illemi előadás“ törvény ellenesen csinálnak egyes lapoknak propagandát, (amelyek árusítását ők irányítják). A diák természetesen nem vitakozhat a tanárral, mert annak nyoma lenne a bizonyítványban (de a tanár úr propagálta lapot kénytelen megvenni, mert a tanár úr azt pontosan ellenőrzi s hátha a nem-vásárlás miatt rosszabb jegyet ad!). A mai diák teljesen ki van szolgáltatva tanárainak, nincs szabad akarata, nem szabad, hogy szabad véleménye legyen. A tanárnak mindig van igaza, még akkor is, ha pl. azt mondja, hogy Molière Tudós Nőit Shakespeare írta. Ahol nincs kölesönös bizalom, ott fejlődésről szó sem lehet.

Nagy hibája az önképzőkörnek, hogy nincs könyvtára, olvasószobája. Ha véletlenül mégis van könyvtára, ósdi könyvekből van összeállítva, amelyek a mai ifjúságot kevésbé érdeklik. Könyvtár és folyóiratok híján az ifjúság zömének nincs megadva a mód, hogy művelődjék, mert amit hivatalosan kap, az ma már nem elegendő. A tudomány, irodalmi, esztétikai folyóiratok helyett a „Krisztus királyságát“ vétetik meg a diákokkal, holott, ha az önképzőkör 3—4 jó folyóiratot járatna vagy a fiúk közül többen összeállanának s együttesen rendelnének 2—3 folyóiratot, jobban megismerkedhetnének a mai problémákkal s érdeklődésüket is jobban felkeltené, mint a bemumi-

ázott, régies írású könyvek.

A mai ifjúság hatalmas fejlődésen megy keresztül s ebben a fejlődésében meggátolni nem áll jogában senkinek. Sőt, éppen az önképzőkör nemes feladata volna, hogy ebben a fejlődésében megsegítse és a helyes útírányt megmutassa.

Az önképzőkörnek mindazt kellene nyújtania, amit az iskola nem nyújt, hogy az ifjúság tovább képezhesse magát s megtalálja önönmagát és az önképző gyűlései ne legyenek „divat-bemutatók“. Legyenek itt felolvasások, viták, eszmeecserék. A mai kor tele van problémákkal. Ezeknek megismerése, megvitatása bizonyára nem lenne unalmas és nemcsak lekötne az ifjúság figyelmét, de komoly munkára serkentené is.

Aztán ne tegyenek különbséget az ötödikes és nyolcadikos diák között, hadd mondhassa el mindenki nyíltan és őszintén a gondolatait.

Ilyen kollektív, együttes munka meghozná a maga gyümölcseit, mert megmutatná a közös platformot, amelyen haladva eredményes munkát végezhetne. Mert ma hiányzik ez az alap s alap, irányelv nélkül nincs céltudatosság, nincs munka.

Helytelen az önképzőkörök vezetése is. Az önképzőkör tisztára „diákügyek“-kel foglalkozik. Minek ide tanári vezetés, ellenőrzés? Ezt el kell törölni, valamint a diáktsztségeket is. Ezekre nincs semmi szükség. A folyóügyek vezetését és a műsor összeállítását bízzák egy diákok által választott ötagó diákbizottságra. Egy egy ilyen bizottság 2—2 hónapig működjön csak s aztán engedje át helyét egy újonnan választott másik bizottságnak. Így többen lesznek érdekelve, a felelősség is jobban megoszlik és a tettvágyak is nagyobb tér biztossítatik, mert a bizottság minden tagja felelős lenne diáktársaival szemben.

Kellene évenként 4—5 ankétot tartania az ifjúságnak. Ki kellene a körnek rándulnia a környező falvakba, hogy a réppel, szokásaival, életével, helyzetével megismerkedjék. Ott tartanak előadásokat, terjesszék az irni-olvasást, keltsék fel a nép érdeklődését a tudomány és művészet iránt, hogy a falu és város közti ellentét megszűnjön és gyűjtsek a nép művészeti és szellemi termékeit.

Ilyen irányú önképzőkör eleven lesz, munkája céltudatos és eredményes és ki fog építeni egy új, szebb világot.

Rajta, fiúk, leányok, munkára! Kedvetek, lelkesedétek, kitartástok varázsolja elő a várt jobb, emberségesebb, gyűlöletnélküli új kort.

(Losonc)

Neuwirth György

A rimaszombati reálgimnáziumi „Tompa Mihály“ önképzőkör okt. 12 én tartotta meg a lakuló ülését. Dr. Cvengros Béla., tanárelnök, rövid megnyitó beszéde után a titkos szavazással megválasztott tisztikar tagjai a következők lettek; ifj. elnök: Csák László VIII., titkár: Singer Leó VIII.,

pénztáros: Batta György VIII. f. jegyző: Kolmonth József VIII. o. tanulók, aljegyzők: Horváth Elemér és Szönyey László VII. o. tan. Az önképző munkaja iránt élénk érdeklődés nyilvánul meg a diákság körében.

Kolmonth József VIII. o. ton.

Az ipolysági Mikszáth önképzőkör elnöke: Pákey Barnabás, titkár: Dubroviczky Dezső, jegyzője: Kissimon József. Leközelebb tartja első rendes ülését, amely elé a tagok nagy várakozással tekintenek. (B. L.)

A „Tompai Mihály” önképzőkör (Rimaszombat) okt. 17-iki gyűlésén Csák László elnök, VIII. o. t., székfoglaló beszédét tartotta meg. Menyhárt László V. o. t. felolvasta novelláját, sikert és tetszést aratva. A műso: többi száma máskorra maradt, mivel az okt. 28-iki ünnep programjának megbeszélése foglalta le a gyűlés hátralévő idejét.

Kertész Dénes VI. o. tan.

A „Czuczor” önképzőkör (Komárom) tisztikara következő: Elnök: Viesek Ferenc VIII. o. t., alelnök: Nagy Lajos VII. o. t., jegyző: D'Elia Ferenc VIII. o. t., titkár: Hrotkó Endre VIII. o. p. p. n. v., pénztáros: Kiss Micika VIII. o. t., zeneigazgató: Schlaffer K. VI. o. t.

Magyar tanítóképzősök Móriéz Zsigmond önképzőköre Pozsonyban. Az állami koedukációs tanítóképző magyar tagozatának növendékei október 10-én önképzőköri alakuló gyűlést tartott az intézetben. Az önképzőkör általános tetszésnyilvánítással a Móriéz Zsigmond nevet választotta. Nyilvánvaló már ezzel is, hogy az új szlovenszkoí magyar diák önképzőkör a magyar irodalomban valamilyen mértékű működési tere a korszerűség vonalán akar dolgozni. Ezt az alapszabályokban ki is hangsúlyozták. Az önképzőkör elnökévé Fitus Dezső III. o. t. választották meg. Első alelnök lett: Zachariás Béla III. o. t. Második alelnök: Szamá Piroška III. o. t. Pénztáros: Singer Gizella III. o. t. titkár: Petija Glock Jenő III. t. Első jegyző: Boluch László III. o. t. Második jegyző: Zsakay Valér I. o. t. Első ellenőr: Bán Margit I. o. t. Második ellenőr: Lebovics Sámuel I. o. t. Az önképzőkör első programos estje október 24-én volt, melyen ankétszerű vitát folytattak A Mi Lapunkban felvett önképzőköri problémáról is. Nagyban készülnek a tanítóképzősök november 21-iki önképzőköri ülésükre, mely teljesen Ady Endre emlékének lesz szentelve s iskolai színvonalon felüli programmal jön. Móriéz Zsigmondot, aki tavalyi pozsonyi előadása óta, mulhatatlanul él a diákokban és diáklányokban, levélben értesítették megalakulásukról és körük elnevezéséről. Jellemző, hogy a tanítóképző valamennyi növendéke előfizetője és lelkes olvasója A Mi Lapunknak.

Az önképzőkör valsága címén a budapesti „Református Diákmozgalom” többek között a következőket írja: „Mikor a pápai főgimnáziumban a múlt század első éveiben Kiss János az első önképzőkört megalapította, azt a célt vélte előbbre

vinni, hogy az ifjúsággal a magyar élet nagy kérdéseit megismertesse s az ifjúságot komoly alkotó munkával az életre minél jobban előkészítse. Mivel abban az időben a magyar élet legfőbb kérdése a magyar irodalom volt, az önképzőköröket is ez foglalkoztatta a legerősebben. A magyar nyelv, a magyar irodalom művelése a magyar faj életképességébe vetett hitet táplálta s ezért az önképzőkörökben domináló szerep jutott az irodalomnak. Az idők megváltoztak. A nemzeti irodalom mellett más égető problémák kerültek a magyar élet porondjára. A mai szaváló és irodalmi ambíciókban kimerülő önképzőkör nem felel meg hivatásának. Az ifjúság irodalmi erőlködése mellett unatkozik. Ezért kell, hogy az ifjúság megismerkedjék a mával és foglalkozzék — komoly alapossággal — azokkal a dolgokkal, melyek jövőendő életére is döntő hatással lehetnek. Az ifjúságot az önképzőkörben rá kellene szoktatni a gondolkodásra, bizonyos problémák iránt való érdeklődésre. Egy-egy felvetett kérdés körül alapos tanulmányokat kellene végezni. Legyen az önképzőkör a haladó élet szellemi tükré, egy építő élet műhelye, ahol az ifjúság rendszeres tanulmányainak kiegészítéseképpen közvetlenebb kapcsolatotba kerül az életben reá váró feladatokkal.”

Az érsekújvári „Czuczor” önképzőkör ez évi tisztikara: elnök: Ölvédi János VIII. o. t., alelnök: Löffler Alice VIII. o. t., titkár: Jelinek Gyula VIII. o. t., jegyző: Haulik Antal VII. o. t., aljegyző: Latkóczy Sándor VII. o. t., ellenőrök: Szőke Béla és Pál Károly. Van magyar, szociológiai, történelmi, természettudományi és pedagógiai bizottság. Ezekbe az V. osztálytól bárki beléphet. — A kör szeptemberi ülésén a vezető tanár Kiss Ferencről, az önképzőkör megalapítójáról, emlékezik meg. Kinek ez évben van halálának 100. évfordulója. Majd munkára és fajszeretetre buzdítja az ifjúságot. Az ifj. elnök megnyitó beszédében rámutat az ifjúság céljaira: megismerni és tudatossá tenni a múlt és a múlt ismeretével felépíteni a jövőt. Erőss Gabor elszavalta Ölvédi „Vihar előtt” és Ady: „Az avaromb kincse”, „Dóza György unokája” c. verseket. Jelinek Gyula felolvasta „A szlovenszkoí és erdélyi ifjúsági mozgalmak” című tanulmányát. Löffler Alice „A film fejlődése” címen értekezett, míg Szőke Béla „Városunk öskulturájáról” szóló dolgozatát olvasta fel. E. G.

A „Kármán József” önképzőkör (Losonc). Mihály Bálint tanár elnöklésével választott tisztikara a következő: elnök: Hamermüller Imre, alelnök: Rozik Emil, titkár: Schleicher Béla, jegyző: Hédevráry Dezső, bíráló bizottsági tagok: Kún László, Nagy Lajos, Singer György. A vezetőség a haladó szellemű diákság sorából került ki, akik biztosítani tudják a kor által megkövetelt irányvonal követését. Programjuk a korszerű, nagy társadalmi életkérdések s az ezzel összefüggő irodalmi és tudományos problémák megismertetése és ez által széles diáktömegeknek a haladás mellé való állítását öleli fel.

A MI LAPUNK RÁDIÓJA

Rovatvezető: GÁSPÁR OTTÓ

Akkumulátorkarbantartás

Telepes készülékeink fűtőáramát többnyire akkumulátorokból vesszük. Az akkumulátor jóbarát, hiven kitart mellettünk, de csak addig, amíg gondot viselünk rá. Leginkább a túlterhelés és a túlságos kihasználás azok a hibák, amelyek legáltalánosabban az amatőrök körében.

Az akkumulátorkezelésnél föltétlenül tartasuk be a következő szabályokat: 1. az akkumulátorsav a lemezeket teljesen fődje be; 2. a feltöltött akkumulátorból sohase öntsük ki a savat; 3. a lemezek közé hullott ólomdarabkákat azonnal távolítsuk el, nehogy rövidzárlatot okozzanak; 4. a kisültött akkumulátort 48 órán belül töltjük fel; 5. az akkumulátort ötthetenként még akkor is töltjük fel, ha nem használtuk volna; 6. az akkumulátor kisült, ha 1.85 volt alá esett; 7. ne töltsük az akkumulátort a megengedett legnagyobb töltőáramnál erősebb árammal; 8. ne terheljük az akkumulátort a megengedtnél nagyobb áramerősséggel; 9. az akkumulátort tartjuk tisztán, ne lújjuk, hogy a kiszivárgott sav a szurok felületét ellepje és a szorítócsavarokat megtámadja; 10. óvjuk akkumulátorunkat ütéstől, rázástól.

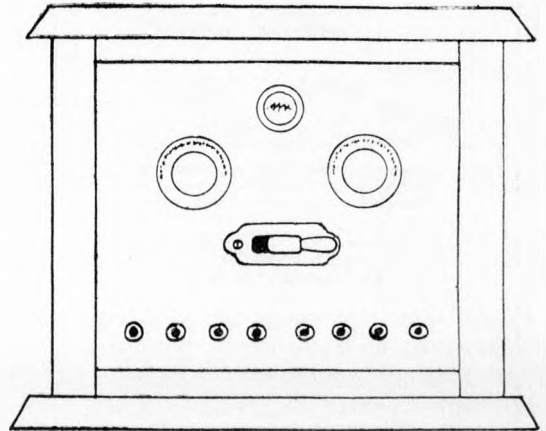
A legkíméletesebb kezelés mellett is előfordulhat, hogy a kivezetés körül megreped a szurok. Ilyenkor hiába akarjuk a szurkot újra megragasztani, mert a közbeszivárgott sav miatt a szurok nem tapad az ólomhoz. Van azonban egy módszer, amellyel a hibát mégis kijavíthatjuk.

Elsősorban az akkumulátort gondosan bedugaszoljuk és a szurok felületét hidegvízzel lemosuk, majd szárazra törüljük. Azután nem kormozó lángon (gáz, forrasztólámpa) melegíteni kezdjük az egyik szorítócsavart, míg a sav a repedésből visszahúzódik és a szurok ez ólomra szépen ráfolyik. Ha ez megtörtént, kis ideig hűlni hagyjuk, azután a kivezetést méhviasszal kenjük be, mely az eset-

leg megmaradt apró repedéseket elzárja és a szurkot beborítva megakadályozza a sav kiszivárgását. A melegítésnél nagyon vigyázzunk arra, hogy az ólomot túlságosan föl ne melegítsük, nehogy megolvadjon. Ha a szorítócsavar alól kis ónceppecske szivárog ki, azonnal hagyjuk abba a hevítést.

Mikor az egyik kivezetést így megjavítottuk, a másikat vesszük sorra és azzal ugyanúgy bánunk el, mint az elsővel.

Sok amatőr van, aki azért nem tér át a hálózati készülékekre, mert jó működő telepes gépe van, amellyel meg van elégedve. Ezek, ha mai kapcsolásunkat megépítik, megszerezhetik a hálózati készülékek előnyét, a nélkül, hogy régi készülékükön akár csak változtatniok is kellene. A készülék három különböző anódfeszültséget, két különböző

2. ábra

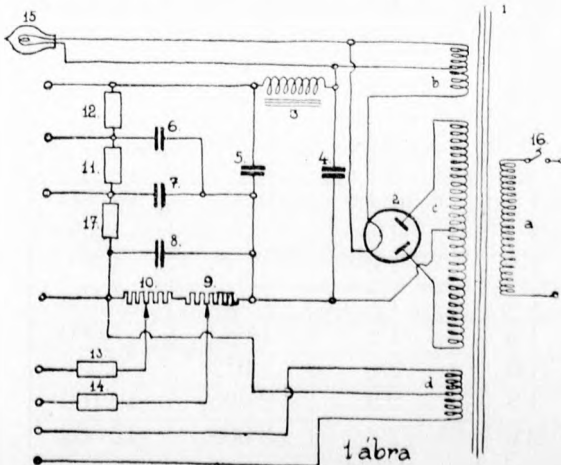
változtatható ráceselőfeszültséget és 4 volt váltóáramú fűtést szolgáltatót.

Ez utóbbit azok, akik lámpáikat nem akarják váltóáramúakra kicserélni, nem kapcsolják be, hanem e helyett 4 voltos fűtőakkumulátort használnak.

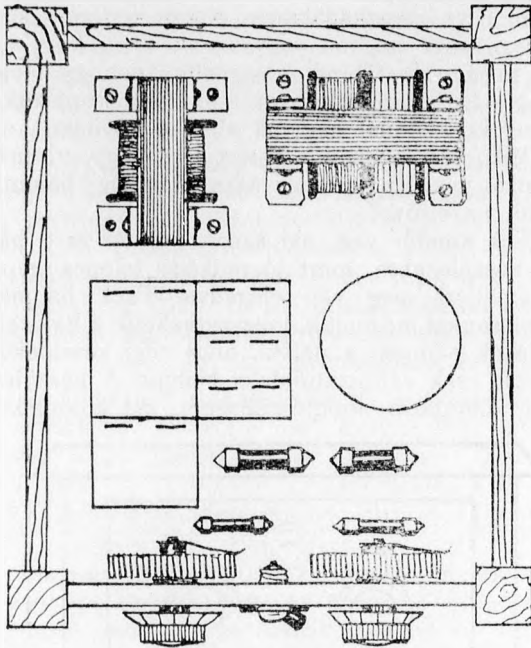
A készülék megépítésénél megbízhatóságra és áttekinthetőségre törekedjünk.

Anyaglista: 1. Hálózati transzformátor 2. Kétanódos egyenirányítólámpa. Négy-pólusú lámpafoglalat. 3. Fojtótekeres. 4. Blokkondenzátor 2 MF. 5. Blokkondenzátor 4 MF. 6. 7. Blokkondenzátor 1 MF. 8. Blokkondenzátor 0.5 MF. 9. 10. Potentiometer 1000 Ω . 11. Ellenállás 50.000 Ω . 12. ellenállás 10.000 Ω . 13. 14. Ellenállás 0.25 M Ω . 15. Jelzőlámpa (zsebizzó 3.5 V). 16. Erősáramú kapcsoló. 17. Ellenállás 1 M Ω . 3 m. csatlakozószinór villásdugóval, apró szerelési anyag, doboz előlappal és alapdeszkával.

Az összeépítésre vonatkozólag az ábrák mindent megmagyaráznak. Az elrendezésnél nem szükséges ugyan az ábrákon látható szerkezethez ra-

gaskodni, de mindenesetre igyekezzünk az alkatrészeket kényelmesen elhelyezni, mert némely alkatrész, különösen az egyenirányítócső, melegszik. A jobb hűtés kedvéért az anódpótló hátsó és oldalfalán kb. 6 mm. átmérőjű lyukakat fúrunk, persze csinosan.

3. ábra

Az előlapon elhelyezett kis jel-ólámpát piros lámpalakkal meg is színezhajjuk, hogy rögtön lássuk, ha a készülék áram alatt áll. Ilyenkor ugyanis nem tanácsos belenyúlni, mert e tekercs x és y pontja között 500 volt feszültség különbség van.

A csatlakozó banánehüvelyeket ne szereljük egymáshoz 20 mm nél közelebb és legyenek szigetelifejúk.

A 17. látszólag felesleges 1 M -0- os ellenállás arra szolgál, hogy a készülékre nem kapcsolt anódkészülék kondenzátoraiból a töltést rövid idő alatt levezesse.

Az alábbiakban egy anódpótló leírását adjuk. Minden anódpótló egyik főalkatrésze a hálózati transzformátor. Ezt ügyesebb amatőr maga is elkészítheti.

A kapcsolásainkban között anódpótló ellenállásai úgy vannak méreztetve, hogy 250 Volt anódfeszültséget vettünk alapul. Ez a feszültség attól függ, hogy transzformátorunk szekunderoldalán az anódkerceselés menetszáma mekkora.

A hálózati transzformátor méretezését oly módon tárgyalom, hogy egyszerű számítások alapján bárki könnyen készíthessen céljainak megfelelő hálózati transzformátort.

Tudjuk, hogy a transzformátor zárt alakú vasmagra tekercselt különböző tekercsekből áll. Azt a tekercset, amelyet a váltóáramú hálózatra kapcsolunk *primernek*, az összes többieket *szekunde-*

reknek nevezzük. A primer tekercs méretei a hálózati feszültségtől, a hálózati áram periódusszámától, a vasmag keresztmetszetétől és a transzformátortól megkívánt teljesítménytől függnék. A szekunderek méreteit ugyanezen adatok határozzák meg.

A hálózati feszültség általában 110, 120, 150 vagy 220 volt. Periódusszám 42, 48, 50 másodpercenként.

A vaskeresztmetszetet egyszerűség okáért 30 watt szekunder teljesítményig $2 \times 3 = 6 \text{ cm}^2$, azonfelül 100 wattig $3 \times 3 = 9 \text{ cm}^2$ keresztmetszetűre vesszük.

Mielőtt a transzformátor méreteit kiszámítanók, meg kell határozunk a hálózati feszültséget, a periódusszámot és el kell döntenünk, mekkora teljesítményt kívánunk a transzformátortól. Az előbbi két adatot a villanyóráról leolvashatjuk, az utóbbit kiszámítjuk. A számítás menetét egy példán láthatjuk legjobban:

Transzformátort akarunk készíteni egy 2+1 csöves hálózati készülékhez. Szükségünk van 200 volt, 50 millimper anóáramra, 4 volt 2,5 amper fűtőáramra a lámpákhoz és 4 volt 0,5 amper fűtőáramra külön az egyenirányító a lámpa számára. Teljesítmény:

$$\begin{aligned} 200 \text{ volt} \times 0,050 \text{ amper egyenlő} & 10 \text{ watt.} \\ 4 \text{ volt} \times 2,5 \text{ amper egyenlő} & 10 \text{ watt.} \\ 4 \text{ volt} \times 0,5 \text{ amper egyenlő} & 2 \text{ watt.} \\ \hline & 22 \text{ watt.} \end{aligned}$$

Ebből következik, hogy a vasmag keresztmetszete $2 \times 3 = 6 \text{ cm}^2$ lehet.

A tekercselő huzal vastagsága a rajta átfolyó áramerősségtől függ. Táblázatunk a megfelelő áramerősséghez tartozó drótvastagságot adja, ugyancsak ebből vehetjük ki a későbbiek alapján az egyes tekercsekhez szükséges drót súlyát.

Csupasz drót átmérő m/m.	Szigetelt drót átmérő m/m.	1 m. szigetelt drót súlya dgr.	Megengedhető áramerősség amp.
0.1	0.3	0.011	0.028
0.2	0.4	0.037	0.124
0.3	0.5	0.075	0.280
0.4	0.6	0.127	0.400
0.5	0.8	0.194	0.784
0.6	0.9	0.274	1.128
0.7	1.0	0.380	1.536
0.8	1.1	0.485	2.008
0.9	1.2	0.609	2.540
1.0	1.3	0.750	3.100
1.1	1.4	0.900	3.800
1.2	1.5	1.070	4.520
1.3	1.6	1.240	5.3.0
1.4	1.7	1.440	6.160
1.5	1.8	1.660	7.060
1.6	2.0	1.972	8.056
1.8	2.2	2.495	10.160
2.0	2.4	3.008	12.568

(Folytatjuk)

A MI LAPUNK KÖNYVESPOLCA

Az ismertetett könyveket kiadó-hivatalunk szívesen beszerzi, Portót nem számítunk.

Rovatvezető:
FENYVES PÁL dr.

Ismertetési példányok e rovat vezetőjének címére is küldhetők: Budapest, IV., Egyetem-utca 4

FOLYÓIRAT-SZEMLE

Kisdednevelés. (Kiadja a Kisdednevelők Országos Egyesülete. Szerkesztő: Dr. Knyeres Elemer.) — *LVI. évf. 10. szám.* —

Dr. Imre Sándor szegedi egyetemi professzornak elnöki megnyitójából a következő általános érvényű megállapításokat idézzük: „Aki nevelni akar, nem politizálhat, mert a nevelő a szó köznap értelmében nem lehet politikus. De aki nevel, az a nemzet sorsát alakítja, mert a növendékek minőségében tetemes része van a nevelésnek és az emberek minőségén fordul meg a nemzet ereje. Nem szabad elfelejtenie egyetlen nevelőnek sem, hogy akár tudja és akarja, akár nem, minden szavával és tetteivel valami parányi részt vesz a jövődő alakításában; nem hárihatjuk el tehát a felelősséget magunkról, hogy ami majd következik, abban valami, néha ki sem mutatható, de bizonyosan meglevő, jó vagy hátrányos alkotó elem tőlünk származik.“

Korunk Szava. (Az ifjú katolicizmus folyóirata. Szerkesztő: Aradi Zsolt.) — *I. évf. 2. szám.* —

„A munkáslányokat!“ című cikkében Sprenger Mária Mercedes dr. a belgiumi katolikus munkáslány — mozgalomról ad eleven képet. A Je unesse Ouvrière Chrétienne Feminine mintegy húsz ezer tagot számlál. Programja: voir, juger, agir. „Látni mindent, ahogy ma van. Családi életet, gazdasági életet, szellemi harcokat, eszmék küzdelmét, a dolgozó lány helyzetét, otthon, a műhelyben, irodában, üzletben. Megítélni, hogy mi van jól, mi nincsen jól, mit hogyan kellene átalakítani az Úr Krisztus szellemében és e szerint cselekedni“. A vezetők, az elitgárda, a munkáslány ideál megtestesítői. Ezeknek a személyi hatásán, lelki kimélyülésén múlik az egész mozgalom sorsa. Olyan munkáslányokat nevelnek akik szilárdan állanak a talpukon, Istenbe kapcsolódott lélekkel, boldogan, ott, ahova őket a Gondviselés állította: családban, műhelyben, gyárban, irodában. „Ha gyűléssel és propaganda munkával kezd és lesz Magyarországon egy év lefolyása alatt ezer *joiste*. (J. O. Ch.), higgye el, hogy ez nem fog sokat érni — mondotta a mozgalom elindítója és éltető vezére, Chanoine Cardyn, a cikk írójának. — De ha elmegy egy esztendeig munkáslánynak üzembe, boltokba és lesz egy év múltával három munkáslány barátnöje, akikben felkeltette a *joiste* ideál felé való törekvést és élesztette az apostolság tüzet, akkor akár ne is törődjön többé az egészszel, menni fog magától.“

Nemzetnevelés. (A Katolikus Tanító-Egyesületek Országos Szövetségének hivatalos lapja. Felelős szerkesztő: Moravitz Lajos). — *XIII. évf. 20. szám.*

„A falu tan művelése“ címen a legteljesebb figyelemre méltó tanulmányt irt dr. v. Málnási Ödön. Bő szemelvényekben szó szerint idézzük a cikkírónak a mi szempontunkból is fontos fejtegetéseit.

„Ma már a jövőbe tekintő emberek nem közönyösen és lenézéssel tekintenek a falura, hanem az ígért földjét látják benne. A falut gazdaggá és hogy gazdag lehessen, művelté kell tenni.“

A faluerősítés, falunövelés előfeltétele a falu alapos megismerése. Meg kell ismerni a falu vertikális és horizontális keresztmetszetét, vagyis multját és jelenét, azután pedig a falumonográfiák és más eszközök által terjeszteni kell a falura vonatkozó ismeretek rendszerét: a falu tant.

A falu-tan a faluanalízis három nagy körét synthetizálja szerves egészbe:

1. a szülőföldismeretet, 2. a helytörténetet és 3. a szociográfiát.

Mindháromnak leghivatottabb művelője a kultúra falusi követe: a tanító.

1. Németországban a Heimatkunde már 100 éves multa tekint vissza. Művelői — csekély kivétellel — mind tanítók. A világháború után főleg Niessen, Stark és Spranger agítalása nyomán újból a német tanítók vették rendszeres műveles alá a szülőföldismeretet. Németország példájára az utolsó évtizedben több államban, főleg az Amerikai Egyesült Államokban, Angliában és Oroszországban rendszeres szülőföldkutatókat végeznek. Nálunk ezen a téren is még csak kezdetleges tapogatózásokat lehet észlelni.

2. A faluanalízis második köre a falutörténet, vagyis a falu életének vertikális keresztmetszete. Nálunk rendszeres falutörténetről ezidőszerint még alig lehet szó. A mi helytörténeti irodalmunknak szegénysége és gyarlósága következtében nem tud kifejlődni synthetikus gazdaságtörténetünk és társadalomtörténetünk.

A magyar értelmiség zöme történelmi szemléletének felületessége, a változó politikai áramlatok által kialakított romantikussága, a történelmi igazságok feltűnő figyelmén kívül hagyása és általában a történelmi objektivitás hiánya mind a helytörténetismeret fogyatékoságára és gyarlóságára vezethető vissza. A magyar értelmiség történelmi szemléletének ezen gyökértelenség egyik oka a gazdaság- és társadalomtörténeti tájékozatlanságnak,

egyrészt a gazdasági élet dinamikája iránti érzékeltségnek, a gazdasági fejlődésből való lemaradásunknak, másrészt az egymást megnemértő társadalmi osztályok közötti tatóngó hézagok állandó szélesedésének.

Beható falutörténeti kutatások és publikálások nélkül nem lehet megismerni és nem lehet megismertetni a nemzet legproduktívabb rétegének, a termelő népnek fejlődéstörténetét, nem lehet megismerni a magyar földnélkülíjanosoknak, a magyar nemzeti gyalogjáróknak, ösvénytaposóknak évszázadok verejtékes és véres küzdelme által kialakított kollektív lelkét. Már pedig ezt a történelmileg kialakult néplelkét nemcsak megismernünk kell, hanem a gyermekek! meg is kell ismertetnünk és meg is kell szerettetnünk, hogy ha az előző nemzedékek nem találták meg az utat a magyar nép lelkéhez, legalább azok találják meg, akik a mai tanító-nemzedék nevelő iskolájából lépnek az életbe. Ismerje meg a gyermek a történelem hőseit, akik vérükkel áztatták és vérükkel szentelték meg a haza földjét, de ismerje meg a történelem azon névtelen millióinak verejtékes életét, küzdelmek szenvedését és munkamartírumságát is, akik a honfoglalást megfeszített munkájukkal folytatták, a táj ősi vadon képét a termékenységet tükrözővé alakítván át, hogy végeredményben hontanná váljanak saját hazájukban...

A falutörténetet jól egészítik ki a falukronikák. Württemberg összes falvaiban már 1895 óta törekednek a falu egész életét felölelő falukronikák vezetésére, falu életnaplójának írására, aktáinak dobozolására. A világhaború vége óta az egész német birodalomban terjed a falukronikák készítése. Nálunk még a falutörténetírás terén is csak botorkálásokat láthatunk.

3. A falu analízis harmadik köre: a falu szociográfiája, társadalmának rajza. A szociográfiai kutatásoknak ki kell terjeszkedni a falu gazdasági életére, népességére, a nép faji tulajdonságaira, a falu kollektív lelki életére, népességére, a nép faji tulajdonságaira, a falu kollektív lelki életére (főleg érzelmi és akarati életére), a hitéletére, erkölcsére, pusztuló néprajzára, népénekére, népzenejére, népköltészetére, népszokásaira, családi, társadalmi, köz- és politikai életére, közigazgatására és egész kultúrájára. Ezeknek szövétnekéből bontakozik ki a falu társadalmának rajza, a falu szociográfiája.

Szülőföldismeret, falutörténet és faluszociográfia egymástól elválaszthatatlan, egymást kiegészítő részei a falura vonatkozó ismeretek rendszerének: a falu-tannak.

De a falu-tan feldolgozása falumonográfiává csak a faluanalízis egyik gyümölcse. Ezt ki kell egészítse a falumúzeum, amelyet szintén a tanító létesíthet az iskola szertárának tervszerű kiépítésével. Az a falumúzeum lesz a legértékesebb, amely nem az iskolafenntartó pénzből létesül, hanem amelybe a tanító és tanítványok egyaránt múzeumlétesítő és múzeumfejlesztő munkatársak.

A falu vertikális és horizontális keresztmetszetét alaposan megismerő tanító a legalkalmasabb orvosa a falu társadalmának és mint ahogy Bajorországban a Dorfc Caritas-akció vezetői a bajor tanítók, úgy a magyar tanítók is élére állhatnak a magyar falu karitatív megsegítésének.

A tanító, aki ismeri a falu népének bűját, báját, kevés örömet, sok fájdalmát, az nemcsak a falu apraját fogja atyai szeretettel, hanem a falu nagyját, öregét is megértő támogatással vezethetni.

A falu népe méltó arra, hogy a magyar tanítók érette munkatöbbletet vállaljanak és a magyar tanítókat sem fogja magára hagyni az így kiművelt magyar falu népe! "

Áttekintés.

Alkalmazott falu tan.	} — — — {	Céltudatos faluvezető.
Elméleti falu tan.		
	} Falusynthézis {	falumonográfia, falumúzeum, falukronika.

Országos Középkolai Tanáregyesületi Közöny. (Szerkeszti: dr. Nagy Pál.) LXIV. évf. 10. szám. —

„Filmmoktatásunk és a III. Internacionale Lehrfilmkonferenz“ című cikkében a filmmoktatás legkiválóbb magyar szerkesztője dr. Geszti Lajos, a májusban tartott bécsi konferenciával kapcsolatban Európa filmmoktatásának minden időszerű kérdésére rávilágít. Beszámolójának néhány fontosabb pontja A Mi Lapunk olvasóit bizonyára érdekelni fogja. A jelenben a filmekkel való tanításnak három módja van: az iskolán kívül valamely mozgószinhaban, az iskolában épített mozgóban és végül a tanteremben való filmezés. A végső cél az osztálytanításba beillesztett filmszemléltetés, mondjuk röviden: *osztálymozi*. Ide csak hosszú előkészület után juthatunk. A hollandusok a magyarországi eljáráshoz hasonlóan dolgoznak: központi mozgójuk van és ide mennek a tanulók a város minden részéből. A németek, svájciak, osztrákok *iskolamozival* próbálkoznak és nagyon sokan a keskeny film bevezetésére törekednek. Mindegyik módszernek legfőbb akadálya, hogy irtózatossá emészt fel. A III. L. F. K. azt tartja, hogy a keskeny filmé a jövő. De most még a keskeny film anyaga igen drága. A bécsi nemzetközi konferencia egy bizottságot küldött ki, amelynek az a feladata, hogy 1932 húsvétjáig tárgyaljon a gyárrakkal a nyersanyag olcsóbbá tételéről, továbbá a gépek egységes típus szerint való építéséről.

drf.

HIREK

„Dr Wallentinyi Samu emlékezete“ címen rendezti sajtó alá Sebesi Ernő író a nem rég elhunyt tanár irodalmi esztétikai írásait, életrajzáit. Azé a tanáré, aki évtizedeken át generációkat nevelt s akinek nem mindennapi lényé mély nyomokat hagyott halás taritványainak lelkében. A befolyó tiszta jövedelemből siremléket állítanak Wallentinyi Samu-nak. Azért a kiadó kéri „Samu bátyánk“ volt tanártársait, növendékeit, jóbarátait, hogy fizessenek elő a könyv egy példányára. A könyv karácsonyra jelenik meg; ára 30 korona (beküldendő: Ungár Ernő Prešov, Masaryk utca 36). Wallentinyi Samu A Mi Lapunknak is munkatársa volt s eleven humora sok olvasót nevettetett meg. Akinek módjában áll, fizessen elő erre az irodalmi hagyatékra, mert sok értéket tartalmaz, de elősegíti a tanítványok kegyeletes vállalkozását is.

A pozsonyi magyar tanítóképző új igazgatója. Az iskolaügyi minisztérium a pozsonyi áll. tanítóképző-intézet új igazgatójává Szerényi Ferdinád dr. ungvári tanárt nevezte ki. A Mi Lapunk olvasói is jól ismerik Szerényi doktort, Balu-t, aki lapunk régi munkatársa és barátja s a szlovenszki magyar kisebbség egyik kiválósága, aki mint pedagógus és szakutód tudományos körökben is ismert. A Mi Lapunk szeretettel üdvözlöi szerkesztő-bizottsági tagját új és nagy elhivatású állásában az új magyar tanító nemzedéket nevelő helyén.

Magyar Tudományos, Irodalmi és Művészeti Társaság, amely Masaryk elnök egy milliós alapítványa révén most van alakulóban; november 8-án tartja meg Pozsonyban alakuló és díszközgyűlését a Primáspalota tükörtermében. A szlovenszki magyarság első nagy szellemi megmozdulása lesz ez, melynek történelmi jelentősége van. Az alapító tagok az ittelő kisebbség legkitűnőbbjei közül kerülnek ki. Masaryk elnök képviselője, két miniszter, a Magyar Tudományos Akadémia, a Finn-ugor Társaság stb. képviselői is részt vesznek az alakuló közgyűlésen, melyről A Mi Lapunk majd beszámolót hoz.

A SUM kiállítása Pozsonyban. A szlovenszki magyar művészek, szobrászok és festők, első kollektív kiállítása október 11-én nyílt meg Pozsonyban a dunaparti Umelecká Beseda helyiségeiben. Közel 30 művész legkitűnőbb munkáival találkozik itt a néző. Dokumentum ez a kiállítás arról, hogy milyen szellemű munkát végeznek Szlovenszkon az alkotó magyar művészek. Európai színvonalú művészi esemény ez. A Mi Lapunkból is ismert Prohászka István, Gwerk Ödön, Tichy Kálmán képeivel találkozhatunk itt. Azonkívül Angyal Géza, Erdélyi Béla, Harnos Károly, Hermély Viktor, Jánoska Tivadar, Lerchner Gusztáv, Weyde Gizella, Murmann József, Nagy Antal, Nagy Márton, Rigele Alajos és Schubert Gyula valamint Weiner Imre képeit illetve szobrait említki az egészről. A megnyitás október 11-én volt. A SUM nevében Szalatnai. Rezső nyitot a meg szlovák és magyar nyelven a kiállítást, ismertelve annak célját és kultúrszerepét a magyar kisebbségben.

Comenius ízetése Sárospatakon Lorántffy Zsuzsanna „uradalmi udvartartási könyve“ szerint a következő volt: készpénz 600 forint, buza 60 kassai köből, ruhára 40 forint, 15 hordó bor, 6 sertés, 15 bárány, 15 itce méz, 15 itce vaj,

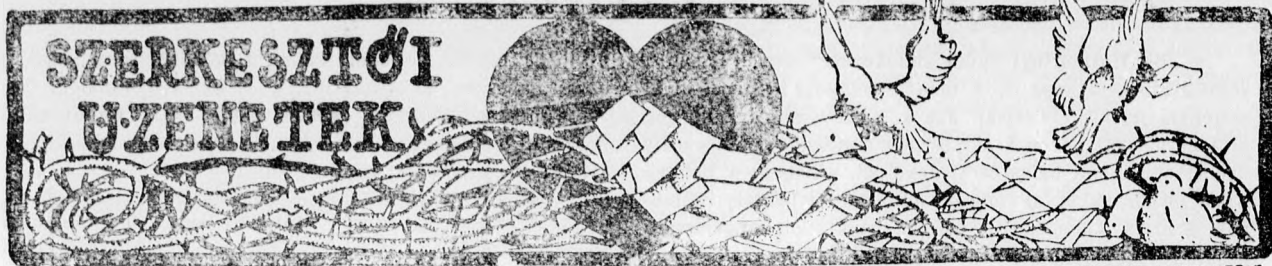
2 köből borsó, 1 köből lencse, 1 köből hántott köles, 2 hordó káposzta, 25 szekér tűzifa. — Ez a javadalom Szilágyi Sándor számítása szerint 6000 forint 60 év előtti pénznek felel meg, tehát a mai valutánkban körülbelül 150.000 cseh koronát tesz ki.

Közköztásra az európai államok évi költségvetésüknek a következő százalékát fordítják: Svájc 19,8, Hollandia 19,2, Poroszország 16,9, Svédország 15,8, Norvégia 14,8, Magyarország 12,2, Bulgária 11,9, Nagybritánia 10,6, Csehszlovákia 9,3, Belgium 8,2, Olaszország 7,2, Franciaország 6,0, Spanyolország 5,3, Görögország 4,7, Ausztria 3,2, Portugália 1,5 százalék. — Érdekes volna megtudni azt, hogy a hadügyi költségvetés hány százalékát teszi az államok évi költségvetésének.

A naptár reformja. A Nemzetközi Naptárreform Liga 1934-ben életbe szándékszik léptetni az új naptárt, amely szerint az év 364 nappól állana, minden hónap 28 napos volna és július és augusztus közé egy tizenharmadik hónapot, a Sol-t (Nap) iktatnák. A 365-ik nap kívül esik a naptáron és nemzetközi béke nap lesz. A hónap elseje mindig hétfővel kezdődnek s a nagyobb ünnepek mindig ugyanazon napra esnek. Kilenc állam kivételével eddig valamennyi beleegyezett az újításba.

Angliában a nyilvános sorsjátékot betiltották, mert MacDonald szerint ez a civilizáció összeomlásának jele.

Református Diákmozgalom. (A magyar református diákok Soli Deo Gloria Szövetségének lapja. Budapest, IV. Múzeum körút 37. II.) VIII ik évfolyamának októberi számában érdekesen ír Narancsik Imre az „Új arcú magyarokról“, a szlovenszki magyar ifjúságról. „Fiatalságunk jellemzőjét — írja a „Baráti Szó“ volt szerkesztője — magyarságban látom. Ez a fiatalág érzi és viseli a felelősséget; szélesebben, messzebb lát, európaibb lett. Faját elsősorban a parasztban látja. Munkája a dolgozó magyarságé, a dolgozó magyar nép alázatos szolgálata, a dolgozó magyar tömegek tudományos érdekszolgálat. Fiatalságunk sokat emlegetett ujarcúsága az, hogy egyszerűre tudott szociális gondolkodású lenni és megmaradni magyar-nak.“ Ismerteti a jeles cikkíró diákegyesületeinket is. A MAK (Magyar Akadémikusok Köre) a legnagyobb, de széthúzó erői miatt nem jelenti a közös frontot. A Sarló valóban dolgozó diákegyesület s a társadalomtudományi, nemzetgazdasági, kisebbségi jogi, népegészségügyi stb. problémákkal foglalkozik. Szocialis irányú, de nem kommunista. Hozzá közel áll a Baráti Szó körül tömörülő Református Diákmozgalom. Jelentéktelen a pusztán vallásos Luther Kör és a Prohászka Kör. „Különösen az utóbbi, amelynek csak pénze van és feltucatnyi korszerűtlen füzete.“ Kessler Balogh Edgar, Varga Imre, Berecz Kálmán, Dobossy Imre, Ludwig Aurel, Csáder Mihály, Boross Zoltán, Horváth Ferenc, Terebessy János, Jécsik Lajos, Dobossy László, Brogyányi Kálmán, Morvay Gyula Szalatnai Rezső stb., stb. az egyetemes, szétszórtságban élő, magyarságon belül az élmagyarság vezeterei, akik komolyan dolgoznak s azért megérdemlik, hogy komolyan vegyük őket. Sch. L.

Regős NEMESSZEGHY

Több helyről panaszkodnak a diákok, hogy egyes intézetekben egyes tanár urak ifjúsági ujságokat árulnak. A tanórán maguk osztják szét, vagy a maguk címére hozzák a lapot és osztályonként kijelölt diákokkal árusítják és el-
lenőrzik, ki vette meg, s a pénzt maguk szedik össze; sőt van olyan értesítésünk is, amely szerint a tanár úr azt mondta volna, hogy megbuktatja azt, aki az általa ajánlott ifjúsági lapot meg nem veszi. Van, aki a tanársaitól elkér egyes tanórákat, hogy az intézet minden osztályában „illemelőadásokat” tarthasson. Az ilyen előadás így kezdődik: Eddig eladtam 170 Tábortűzet és nemcsak katolikusok veszik, hanem már 20 másfélekezettű is megvette. Remélem, itt is tömegesen csatlakoznak a nemkatolikusok is az új lap mellé. — Másutt beállítja A Mi Lapunkat mint a legnagyobb rosszat: kommunista, vallástalan, erkölcstelen stb. — Hát ez és az ehhez hasonló eljárások törvénybe ütközök. A tanár kötelessége tanítani, nevelni és nem vigékedni, pénzelni és gyűlöletet szítani. Felhívjuk az egyes középiskolák igazgatóit erre a meg nem engedett úzérkedésre, mert ha ez a visszaélés rövidesen véget nem ér, kénytelenek leszünk az iskolaügyi minisztériumnak erről jelentést tenni. — Akad olyan tanár is, aki mint a SzMKE titkára a falusi plébániákban agitál A Mi Lapunk ellen. — Nem magyar tanúelvű szlovák iskolákba járó magyar tanulók is panaszkodnak, hogy egyes tanárok a postán megfigyelik, kinek milyen ujság jár és nem tűrik meg, hogy diájkjuk A Mi Lapunkat lakására járassa, mikor ott van a Svojeť, a Rozvoj, a Slovenské Pohľady, mert A Mi Lapunk irredenta, sovínista stb. Lapárusító tanár urak! Igazságot hirdessenek és ne terjesszenek dajkameséket! — **L. B. Beregszász.** Versednek az a hibája, hogy érzéseidnek még nem találsz meg a kellő kifejezést, a megfelelő formát. Több gyakorlás, magvas rövidsége való törekvés, kényesebb formaérzék jobb eredményekre fog vezetni. Haladásodat élénk figyelemmel fogom kísélni. — **R. L. Pozsony.** Axiómák készítésére nagy élet-tapasztalat és olvasottság kell. Az ilyirányú kísérletezéseid még koraiak, noha nem rosszak. Verseid formátlanok; az egyéniből nem emelkednek az általános felé, bár tagadhatatlan, hogy itt-ott költői erő jelentkezik. Igyekezz arra, hogy érzéseid kifejezései lelked hű tükröi legyenek. Még gyakorlatra van szükséged. Írásaiddal keress fel máskor is és őszintén fogok örülni, ha azokban haladást látok. — **K. J. Rimaszombat.** A referádát és az új előfizetői köszönöm. — **A. L. Prága.** A kért lapszámok elmentek. — **T. V. Brünn.** Az adott címre a lapot pontosan küldöm. — **E. Z. Pozsony.** Az adott címekre a lapot elindítottam. — **P. S. Eperjes.** Mivel beszámolóját szóról-szóra már más lap hozta, nem közheljük. — **B. S. Losonc.** Alkalmilag mind a kettő sorra

kerül. — **H. L. Rimaszombat.** Azt kérde, hogy Piccard professzor, a sztratoszféra hőse milyen vallású? Nem szoktuk ugyan azt nézni, hogy ki milyen felekezeten imádjá az Istent, mert a vallás magánügy; a fő, hogy becsületes legyen és szívből imádkozzék; egyébként — véletlenül — megmondhatjuk, hogy Piccard tanár protestáns és hű tagja az Église Chrétienne Missionaire brüsszeli gyülekezetének. — **Minden diákolvasót,** aki szereti a komoly, céltudatos, irodalmi színvonalú olvasmányt és magyarságát, arra kérünk, hogy ne engedje magát megfélemlíteni senki által és járassa otthonába A Mi Lapunkat. A Mi Lapunk haladó szellemű, szociális irányú, magyar diákfolyóirat, de sem irredenta, sem kommunista. Aki ilyesmit állít, tudva nem mond igazat. A Mi Lapunk a diákság szívén tartja a kezét s mindig a diákság érdekeit nézi; szolidáris a tanulósággal, mert annak fillérei teszik lehetővé a lap megjelenését. A megjelenés ellen még az ügyészség sem avatkozott bele soha. Olvassátok, terjesszéték A Mi Lapunkat, mert ez a ti lapotok; mentes minden kétkulacosságtól, nyílt, őszinte, egyenes, liberális és nem varrja magát mindenki gallérjára. Az öntudatos diák tudja, mit olvasson, nem kell erre senki tanácsa.

Forum. (Művészeti, építészeti és építőipari havi folyóirat. Szerkeszti: *Szönyi Endre* műépitész. Pozsony, Schneeweis u. 4.)

A most megjelent IX. szám építészeti révében Zsolna architekтуális fejlődését mutatja be. Péter Behrens, az európai híró építész művét, a zsolnai zsinagógát s egész sorát a modern zsolnai épületeknek találjuk itt. A további részében Brogyányi Kálmán Gwerk Ödönnel, a kitünő szlovenszkói magyar festőművésszel foglalkozik. Cikkét számos kép szemlélteti. Szalattnai Rezső érdekesen elemzi a szovjetország új életet s kultur filozófiai kihatását Középeurópára. Kazinczy centennáriumáról is értekeznek. Ezenkívül számos cikk szól az őszi virágültetvényekről, a szlovenszkói képereskedelemlről, a szlovenszkói filmekről, művészetről, könyvekről, folyóiratokról. A pompás kiállítású és tartalmas folyóirat rövid fennállása óta számos barátot szerzett.

Sch. L.

